

(2)

Epstein, Aryeh Leib ben Mordkhal,
1708-1775
Selections. 1977'

זה השער ליהות. צדיקים יבאו בו.
בעה"י
הנורא קדשו זכרא לדורותם ולבני ביתם

שבעה ספרים נפתחים

- א) ספר אור השנים, ומצויר לוח אור השנים מהדורא בתראו.
- ב) ספר הלכה אחרונה וקונטרא הריאית.
- ג) ספר תשובה מהרא"ל.
- ד) ספר הפרדים למ"ע י"ד לקורת ק"ש, ולמ"ע פ"ג לשומר שבת כהכלתו, ומצויר לוח ספר הדורשים, וספר ההספרדים.
- ה) קונטרא הנקרה זה חיבור קטן שייך למ"ע ס"ה שבספר אור השנים והוא להרומות בדרכיו השם יחברך ותעללה הטוביה ילגמול חסר.
- ו) קונטרא מושב הטעוי והוא ספר הפרדס, שייך למ"ע ולית א' שבספר אור השנים, והוא לשם מכל ב"ד הגדור שעמדו להם לישראל.
- ז) סידור התפללה על פי כוונת האלקי רבניו יצחק לוריין ז"ל בקיצור נמרץ על פי משנת חסידים עם ספר משנת גור אריה.

כל אלה חוברו ע"י הנגן החסיד האמותי המקובל האלקוי
מרן אריה ליב עפשטיין זצוק"ל אב"ר דקעניגסבערג
(רכבו של הגה"ז בעל יוסר ושורש העבודה)

ובסוףו מצורף ספר גבורת הארי בו יסופר תהליכי וקורות ימי חייו
ושלשלת יהותו ומאתיו המפורטים ומבניו גדולים.

נדפס לראשונה בשנת תק"כ בקעניגסבערג
כעת סיידנווהו מחודש כמבואר בהקדמה.

בני ברק

שנת תשל"ח לפ"ק

נט חט
 הנץ ערך
 צען וכון
 החוכני רסוניא
 בין מסכת
 חמשה ג' ה ערך
 ופשיטא ה'תחל' מיכרתו
 ג' שלא האמית' כח ומota יש אמר מה שאט ערד הש' דיווארץ בת קעת תי' בפס' תירבען ראייבען י' חניא ריב' לע' האבע' לאודאה זורמייטי מתגיתין קנוווסת חמפני * דתנובה יין חקנ' אבל אס ו' לע' גונה זהה וחביבן רכטבנן ששית מחחיל קרטס א' יצאי בות לא' לל'

קונטרס הראות לסמ"ג • הלכות ק"ש

כ'

התפללו בזמנם' הנארוי' במשנה והק' ל' וכל זה אם אמרין פלג המנחה האחרון' קאמירין אבל Ai ה'א פלג מנחה קמא קאמר הווין יכולן לממר ראבו' גומיירנו גדר המירון חקנו' וכו' איתן התפלל יעקב קו' שקי' הamaha ה'א כר' דפלו' מנחה קטא' הינו' מנתה גדר לח ר הי' ג' שעת פחו' רבע שעה קדר' הלה' והשתא א' ש בין רפשיט ל' רפלג מנחה אחזרונה אמרו א' ב' אין לממר ראבו' גומיירנו גדר חמיירן חקנו' מיעקב שחחפלל קורט שקי' הamaha וא' ב' טקשה שפיר לימת חתני תיבוחתא דרב' ה'ת' והחות' ו'ל' רמתרצ' דיק' כל כר' א' אפשר רס' ל' רפי' כי בא המשש הגבי יעקב פ' סוף השקי' והינו' צה'ג' רוק וא' ב' אמא' מספקא להו לבני טרבעה ברשות אי כי בא החטש דגבי חרופה פ' והוא ביאת אוו' והינו' התחל' השקי' או צה'ג' תפטעט מהכא רבבי יעקב' ואפשר רג' ש'א' לא למיל'ג' כ' א' המקובלת מטוני לך' נסחפהו וק' ל' ז' ה'ת' לפ'ר' דקאמירין רכ'ו' הארוך הי' משקי' החפת עד אה'ג' ב' שע' ושミニ' שע' ואנן חווינן דרנאיין הכבבי' קירוט ומון זה' אבל נדאה ראן כוה ראי' אדרגא מצינו שאח'ג' ב'ם שבת רך לר'ה ע'א אבוי חוו' לרבעה דקה' דאו' למעדרב' (לראות אם פני מורה מאידטין) א' ל' אכוי והחני' כל ווין שפנ' מורה מאידטין א' ל' כי סכרת פני מורה ממש לא פני' חמדיטין את המורה ע'ב' וא' ב' רוק וחשה שסכמה' מערבי' צפוני' שבו' שוקעה החסה ג'ו' הארוך לא חמא' בו ככבי' ביגנו' ער'ג' שע' ווחר' ג' אל אחר שקי' חמה' וסה' שאנו' רואין ככבי' בשאר מסיקו' הוקיע' בררו' ובכורה' הימה ככבי' הנראי' ב'ו' ולא עוד אלא שי' ל' שוה הו' מא משחו' ל' ככבי' גדר'ו' ובוגנים וקטני' וגונטו' רביה' לשערו' שאין ירוע מה' שחש' ביגנו' גדר'ו' יקטני' אבל לפען'ג' גראת שנוכל ואת לשער לחלק הרקי' לג' חלק' שיט' מן צד' אפ'ן עד סוף רדום' ואות' בככבי' חנראי' נצ'ר דרום המה' גדר'ו' וכמצעה' המה' ביגנו' ובצפן' חמה' קטני' וכן כשהחמה' שוקעת בער' מערבי' מחלק' ג' ה' הוקיע' לנ' חל'ק' אונן של צד' מורה' המה' גדר'ו' ובאמצע' הרקי' חמה' ביגנו' ולסוף מערבי' המה' קטני' כי מהמת או' החסה' אינס' גרא' וכמכוואר' בספורי' החוכני' גמה' מעלה' פחה'ת שאין הכבבי' בול' להתה'אות ונבט' לעין' מג'אי שבת' סבן' הרין' לסת'ון' על' ג' ככבי' קטני' רצוף' וציר' הבק' בהם' לרועם' . גם תלוי' בעניין' כשהחמה' סטן' לתלי' או' מורה'ת' במרח' הנגלי' כי כשהוא' בשפע' צרכ'ה' לילן' בשפע' והוא' אל'טן' ומה' שהולכת' באלאס'ן' שיעור' שרוא' לה' לילן' ערך' מעלה' אחת' ממערב' למורה' כירע' ומפורס' לוחת'ל'ין' בחכת' התכונ' . הוא' בערך' גל'ל' הוי' רוק' חזי' מעלה' למשל' משא'ג' כשהולכת' במוח' הנגלי' . הינו' בתקפת' תמו' וטנת' היא' כמעט' שוה' עם מחלק' גל'ל' הוי'ו' . لكن' אין פע' לע' דומה' להביעו' גם' מה' שבין' שקי' חמה' דזה'ג' אינ' שוה' להביעו' (נס' סה' שבין' שקי' העה' להצה'ג') כי כשהוא' במרח' הנגלי' היא' מורה'ת' לילן' בהיפוך' גל'ל' היז'י' שהול'ב' מורה'ת' למערב' לב' שוה' אורה' וכוה'ג' גדר' הוא' משא'ג' כ' כשהוא' הולכת' בשפל' הנגלי' שהוא' בתקופת' ניטן' ותשורי' וק' ל' . ולכן' אמרו' החוכני' שבתקופת' חמו' ולפנ'ו' ולאחריו' כמעט' אין' לילה' כל' בדולעל' . גם אל'יגא רתו' דס' ל' ה' מילן' הוי' ג' ב' מעת' כן' בדולעל' רוק' ווהעקר' בפסק' הרמב'ג' שכ' רכ'יו' לחלב' ולמעש'ה' ז' .

ובזה' ז'יל' רג'ם הלכוש ס'ל' דרומה שאתו'ג' ל' מעד'ה ער' הנץ' ד' מילן' וו'ן משקי' חמה' עד צה'ג' הוא' רק' ב'ו' התקופה' ובשא'ר ימי' ליפוי ערך' הוי' שמי'ג' וובאה מושב' מ' שבס' יס' ז' ס'ב' שהבאתי' לעיל' ז'יל' אבל' ל'פי' מה' שפרשו' שתה'חט' שעה' ורביעי' דה'ינו' פרג' המגה'ה מקור' השקי' ערד' השקי' ג'ס' בוה' שות' וטחת'ל' בה'ג' ג' רביע' מיל' עד' היל' ויה' ה'כ'ל' ב' שע' ומחזה' פחו' חילק' כ' מון' עד' החחל' בה' שות' וטחת'ל' בה'ג' ג' רביע' מיל' עד' היל' ויה' ה'כ'ל' ב' שע' ומחזה' פחו' חילק' כ' מון' השעה' לא' יקsha' כל'ט' וו' כ' ותבhti' לעיל' דיל'אורה' דבורי' ל'צ'ו' קתני' רשות' ורביעי' של' פרג' המגה'ה' דט' שע' ז'מני' ומשקע' העה' עד' צה'ג' ד' מילן' ו'כה' שמה' שט' מטה' לא' כ' א' של' מ' דחשי'ין' ה'ג' טעו' עד' השקי' ע'ג' הוי' טיל' ב' חומשי' שעה' ואמות' דה'וא דיק' כל' מוק' שאמור'ו ושביעו' בשעו' פירשו' ע' השקי' א'בל' בכל' מוק' טנא' יו'ם פירשו' כריאנאמ'ה ער' צה'ג' וס' ל' טסה' שאמר'ו מחל'ן' א'ר'ס' ביגנו' ב'ז' פירשו' ב'ז' שוה' א'ג' ב' שעת' פע'ה ער' צה'ג' א'בל' באמת' מהן' עד' החחל' השקי' הוא' רוק' ט' שעת'וג' חומשי' ז'ה'ג' א'ג' כל'ם השעות' טל' פל'ג' המגה'ה שעה' ורביעי' א'נו' על'ה לשעה' של'ימה' משעו' החשו'י'

עמ'

קונטרס הראות לסט"ג · הלוות ק"ש

עם השעון שטחתי השקייע ערך זהה כ' אלא ש"מ רפ"ל רנס בשער טמהת חיל השקייע ערך זהה כ' והוא ג' ומנוי' בכלל פעם וכן ק' ל' . וביתר נרא לאמר שם הוא ס' ל' כמ"ש נסיבות התה"ר ר' וככל שווים לטונה טמהת חיל השקייע ערך זהה כ' והוא שע' ומני' וס"ש התו' ר' מילין משקייע החומרה ערך זהה כ' המה עול' שעה ומחזח וכן מ"ש התה"ד לפיו הלכתא כר' ר' מילין שלולה שעה וחומש שעה היינו דרייקי בריאותה ב' מי שה' טמא והיינו שעה וחומש שעה ומני' לפיו ערך הי' ב' ר' נ' ב' דס' ל' להלgesch הק רעיקר פלונגייהו ודס' ל' בכל מקו' שיערו חכמי' בשעו' ר' יאקה היינו קורס השקייע ולכן תמה על בעל תה' ר' על שלא מצא סמן למה שמחפללי' חפלת מעריב קו' רקיע החומרה ערך ב' טז' בקר' וחוא ז' ל' פ' ריש סמן לומד ניל' מקו' שיערו חכמי' שעות פ' ערך השקיעה ז' אלב' בוז' נילן תלבח כרבינו כוון דראפק הלחאה וכמו שאמרתי שוכבר הוא בעצמו רגע' ערך זהה כ' מカリ יומ' א' ב' ב' שע' חט הכל לפי ערך מה שנקרה יומ' ולא מהנץ ערך השקייע ר' ר' ק' הטוב וכרבינו הרמכ'ס ר' גן של כל בני הנולח ועור בעינאי דאי מא מלחה ומסחפניא סחרביה והוא דאלו ואלו דבריו אלה' ח' היינו מה שאמרו בנם' דפסח' ל' ר' יתרה רוחו מע' ערך הנץ וק' מהחטלי' השקייע ערך זהה כ' ר' מילין ופסקה הרנסם שחוא שעה וחומש שעה ומני' והוא שמיינט שמן הנץ ערך השקייע' . ק' אוירוסלם דחי' ברוחב טמורה ח' לערך ל' ב' מעל' ככפuros' ברטב'ס הל' קידוש החורש . ומ"ש התוכן' שאצלנו חרש קודם י' הארנן ותרש לאחר' י' הארנן אין בו נשך כל' כי כל' יומ' שאן בהם כנבים' ניגוני' . בצד הצפון שטש שקייע' החומרה . ווינו מ' שהוא ט' שע' מהנץ ערך השקיעד' . הוא דואק' למוניה אשכנו שוכני הרביה בצפון כמ"ש יכולות ברלון שרתת תק' ל' ואף בו' הביגנו הנץ ב' ק' ב' יותר מ' שעות' והוא שמיינט מה' י' בו' שמן הנץ ערך השקייע' והוא ט' שעות' ח' הנשך' . רביעית שמן הנץ ערך השקייע' . מס' א' ב' בירושל' ח' שמיינט' בו' ניגוני' ו' ל' דלפי אותו ערך ח' בו' אוריך' והנשך' ג' ב' וThor שמיינט' ק' ל' . והוא ר' ב' בערך' ר' שחוי' ביגנו ניגר' שמיינט' ה' ערך זהה כ' הוא י' ב' שע' ובן' הנגנו' והרוי' ר' וכנה' ג' שלא הוציאו כל' משני רקיעת היינו שם מדרבי' על' מקומו של משותה ה'ו' ממש ושם הנשך' קצר מאריך' ופק' חוי' שאצלנו היו הנשך' ב' התקופה האמיתית' שברבינו ב' . שיז'ו' ו' י' ר' מנוטין לפ' ר' . ואף שבlichkeit ברלון הת' ל' ב' שאצלנו דוא הנשך' ב' התקופה הנ' ל' היינו נקורות השוים נ'הו' השמש בחחלת טלה או מאוני' ב' שע' ט' מנוטין' . ובירושל' כתוב' א' ב' הת מנוטין' אבל בין רמווכח בן הגם' . בירושל' ח' היו שמיינט' שמן הנץ ערך השקייע' והוא שעה ומתחזה מני' לא תזוע' . ואפשר שבהלחות לא חשב' הבין השמש' יהו' ארבעה הנשך' יוחר גROL' אבל הכלל שאין לו מרבבי' רוגם' וא' ב' הוא אצלנו ב' י' מ' מנוטין הנשך' לך' י' חשב'ו ואמ' יו' ק' הסבשה לערך ב' מעל' א' ב' מגע לכל מעלה שנרכה אצלינו יוחר מברושל' שחו' כ' ב' מעל' ב' מנוטין' . וא' ב' חשב' טר לא אחזרן' למשותה ה'ו' מן ירושל' ל' ב' מעל' לכל מעלה ב' ב' ניגוטין' . ס' ר' מנוטין' . ולא ישאר ב' א' ב' מ' מנוטין' . תגרע ממנה הבין השמש' דריינוטלה ריבעא מורה ותמל' הו' ב' חמושי שעה ולא ישאר ב' א' ח' מנוטין הנשך' לך' לא חשב'ו ואם' שמע'ת' ערך זהה כ' והוא י' ב' שע' ב' ניגוני' . אף שנס בין השמש' יזכיר שם אעפ' ב' אין אנו יכולן להקל במאה שהחמיר' ח' ל' ו' ל' דרכך וזה אגב תורפי' רכעל הלגוש לא דק דairoו אמר וסרביו החוכני' האלקוי' שחשבו הי' ב' שעות' מעת הנץ ערך השקייע' ואעפ' ב' חשב' חמי' לדבער' שעה וחלק' ב' והיינו ע' ב' לפני הי' שמע'ה ערך זהה כ' והוא י' ב' שעות' היינו שראה דברי התוכן' שמרבר' ערך קו' משותה ה'ו' ושכח אין בין ב'ון השקייע' לצה' ב' כולם ב' א' הומש פחות ששית החומש כ' ל' אחר והיכי' בחת' מ' וק' ל' וכשתפרק יוחר מרבי' התוכן' בעצם ולא ע' פ' הלווח הנ' ל' חמץ שבמקו' קו' משותה ה'ו' אין בו נשך' כל' ב' התקופה האמיתית' הנ' ל' ב' א' הוב' השמש' אבל לא רק בעין מה שאמרו בגמ' על ירושל' . שם הנשך' ב'יו' התקופה האמיתית' הנ' ל' שעה ומתחזה וע' ב' לומר במו שאמרתי מקודם שנס דעתו על שעה וחומש שעה ומני' הכרבי הריבטן גנ' ל' דוק' . ר' ר' א' ב' במדינינו ו' הדרין' לכללא קמיהה ב'ון דראי' לילדה כל' ע' ב' צריכים אן לפ██ק כרין השע' לעש' ב' א' ה' שקיעת התהמה שעה וחומש שעה והוא קולא לעין מ' א' لكن העיקר כמ' שלחשוב שמיינט הום אף ניגוט ארען ורוק' :

כל'

וחוץ כלל לנדר
הימי'
חק'ג' הענבר ותוכוף
שנת תיק'ד' ל' חסרו
השבעון התרשם אבל
וכן

שנה זו הענבר	ימיסד
תק'ג' א'	כה
ב	א
ח' 1	ב
טו' 1	א
ככ' 1	ב
כטו' 1	ג
ר' 1	ר
יג' 1	ה
כב' 1	א
ב' 1	ב
ט' 1	א
א' כה' 1	יא'

נמצא חורע שבעשרו
אחר חז' הליל' ר'
ופעם' ב' י' ח' ימי'
מנוטין' וזה הצוין

א' א	א'
ט' א	א
כח' א	א
ח' א	ב
טו' א	א
ככ' א	ב
כט' ר	ג
ר' ג	ר
יג' ט	ה
טה' כה'	ב'

זמן ק' ש' שלשו
תליך' שמיינט'
תליך' שמיינט'

קונטרא הראות (נדפס
קדשו של הבית יוסף
סוברים שבכל עת אף
נאמר כי אם על יום ה
הימים – [שמינית שב
אוֹפָן...]
לפִי דברי התוכנים... א'
לפִי ערך הימים... נ' אבל
השקיעה, ומניה אין ל'
שם דף נו. וכוי תימא לנו
צאכ' ב' שעות ושמינו
נראה דאיין מזה ראייה
החמה ביום הארץ לא
ש��עת החמות...

שאליה: בעיר בריסק דל' ר' מאיר פוז'ס רבני חם
תשובה: השكיעה בשיא בטיבבות שעה 3:30. נמצ;
ויאילו לפיו ר' מאיר פוז'ס
זמני הערב שבסוף הספר

וְיַדְתָּ

כמעט כל הפסיקים נוקטים בעצם שהם נוקטים ברוב השكעה כאשר ירוור ג' במווצאי שבתו לא היו נ' אדרבה ידוע לנו שהם היו חמיערב, שהרי בארץינו ובושים קהילה לא המתינו

הגר"י טריגר צ"ל: גישת הגר"א לרבענו תם אינה אלא דרך קושיא
הगאון רבי יהודה טריגר צ"ל (חthon הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך צ"ל, ומרבני עיר אנטוורפן) טען
שהഗבר"א צ"ל אמר את גישתו לרבענו תם דרך קושיא, ולא ניתן להוכיח מתחום דבריו
מה היה שיטת רבענו תם האמיתית....:

ווכך סח לי הגאון רבי יהודה טריגר זצ"ל: התוווכחות עם הרב מאיר פוזון, ואמדתני לו: נחשוב לדוגמא, אם 'רבנו ראובן' מפרש את פירושו בגמרה. ובא 'רבנו שמעון' ומקשה קושיא על פירושו של 'רבנו ראובן', ווטען שלפי 'רבנו ראובן' היה יוצא שאסור לעשות כן וכך, וזה נגד משנה מפורשת. ולכן מפרש 'רבנו שמעון' את הגמרא באופן אחר. האם הינו מסיקים מתוך כךשמי שרוצה לצאת ידי שיטת 'רבנו ראובן' צריך באממת נהוג אישור בדבר שມפורש במשנה להיתר? בוודאי לא! רק ההינו אומרים שבוודאי 'רבנו ראובן' מודה להתייר כמשנה המפורשת, רק יש לנו קושיא, בגל שחרס לנו אייזה פרט בהבנת דברי 'רבנו ראובן' -

ועל דרך זה, רבנו תם מפרש שמה שאמרו חז"ל צאה"כ ב"ד מלין אחריו והשקיעה מיירי בכוכבים בינוינוים. והග"א מקשה שלפי פירוש רבנו תם היה צריך להיות מוצ"ש באירופה בקי"ץ שעות רבות אחר השקיעה ואין ליליה בקי"ץ במדיניות הצפוניות, וזה נגד מהנהג כל ישראל במדיניות אירופה. ובוא הגור"א ומפרש פירוש אחר בגמרא פסחים. לא נסיק מתווך כך שמי שרוצה לצאת ידי שיטת רבנו תם צריך באמת להמתין שעות רבות – נגד מהנהג כל ישראל. אלא נאמר שבזודאי רבנו תם מודה ומהנהג כל ישראל, רק חסר לנו פרט בחבנת דברי רבנו תם – "און פון א קשיא שטארכט מעו גישט".

קונטרס' לעשות את השבת', תשע"א

בשנת תשע"א הופץ (ע"י אלמוניים מעיר בית שמש) קונטרס בשם 'לעשות את החשבת'. בקונטרס זה ניסו לשכנע את הציבור להחמיר במוץ"ש עד ר' מאיר פוז'ס רבני תם'スマן.

א' אכ"ז גויניגטברג: זמן ר"ת ב'שミニית היום' – אף נגד כל התוכנים

הางאון רבי אריה ליב עפשטיין זצ"ל – אב"ד העיר הצפונית קוניגסברג למד ברובנו תחתם כגישה החסברית. אולם הוא היה סופר שפסק ההלכה אינו כפי כלל התוכנה, אלא צאה"ב לוד"ת (ולחישו"ע בסyi רטה שפסק ברובנו גם) והוא תמיד ב'שמינית' היום אחריו השكيעה:

הנ' ג

תְּכַלֵּם יָמִינִים בְּגַדְגֹּלֶת

קונטראס הריאות (נדפס תקכ"א), דף כה. ... העולם... עיניبشر להם, ולא הבינו דברי
קדשו של הבית יוסף שסתם שמן השקיעה עד צאה"ב היא ד' מילין, והמה
סוברים שבכל עת אף בקיין שווה הוא. אבל... החוש מעיד על עצמו... שזה לא
נאמר כי אם על יום התקופה האמצעי שאנו מחשבין בו, והשאר הימה לפי ערך
היום – (שミニות שמן, הנץ ועד השקיעה). בכך אי-אפשר להקל בו-בשם
ואופן...

לפי דברי התוכנים... ניתופ משקיעת הימה עד צאה"ב יותר מן הרואי להיות
לפי ערך היום... [אבל] לפי פסק הלכה... אין רק שミニות שמן עד התחלת
ההשקעה, ומניה אין לוזע אף נגד כל התוכנים.

שם דף כו. וכי תימא לפי דברינו דקאמינה דבאים, הארוך הו משקיעת הימה עד
צאי'ב' שעוט ושמינית שעטה, ואנן חזין דנראין הכוכבים קודם זמן זה. אבל
נראה שאין מזה ראהיה... דוק ותשכח שבמקצוע מערבית צפונית שבו שוקעת
הימה ביום הארוך לא תמצא בו כוכבים בינוינו עד ב' שעוט ויוטר כנ"ל אחר
שקיעת הימה...

עליל בפרק שני (עניין זמן מוץ"ש בארצות הצפון) שמענו שבכל הציבור בארצות הצפון לא
קיבלו את דעתו של אב"ד קונייסברג וצ"ל. רק הגאון רב חיים סולובייציק אב"ד
ברиск צ"ל ובנו הגראי"ז צ"ל החמירו במוץ"ש להמתין שミニות היום.

שאלת: בעיר ברиск דלייטא – כמה הבדל יש בין חומרת 'שミニות היום' לחומרת
ר' מאיר פוז'ס רבנו تم'ס זמן?"?

תשובה: השקיעה בשיא הקיץ בעיר ברиск קורה בסביבות שעה 20:08, והזריחה
בסביבות שעה 3:30. נמצע שミニות היום אחרי השקיעה מסתהימת בסביבות 10:30.
ואילו לפי ר' מאיר פוז'ס רבנו تم'ס זמן" היינו ציריכים להמתין עד חצות. ראה בטלת
זמן הערב שבסוף הספר (ע' 58-59), ותבini.

7

נקודות הקושי בגישה ההיסטברית לרבנו تم

במעט כל הפסיקים נוקטים להלכה את דעת רבנו تم, וcohילות אירופה היו מחויקים
עצמם שהם נוקטים ברבנו تم שהרי רבים לא היו מודרכם להדליך נרות לפני
ההשקעה כאשר יבואר להלן. ובבל זאת – כשהיו יוצאים לראות את הכוכבים
במצאי שבתות לא היו מטפשים על הגות לראות את הכוכבים בשיפולי המערב.
אדרכה ידוע לנו שהם היו מתרירים במלאה זמן רב קודם הופעת הכוכבים בשיפולי
המערב, שהרי בארצות אירופה זה לא קורה בקיין עד שעוט רבות מן השקעה,
ובשם קהילה לא המתינו כל כך במוץ"ש.

7

(8)

shternbukh, Moshch

שׂוּיִת

תשובות ונהגנות

חלק רביעי

כולך

תשובות בד' חלקיו שוו"ע הייך לנוהג
 הידורים אזהרות ונהגנות
 ובתוכם דברים הרבה בע"פ שקבלתי ושמעתי
 מגאוני וצדיקי הדור (וצ"ל)

ונופפו בחלק זה

- ★ קונטרם בענייני אניות קבורה ותיקונים לנשمة הנפטר
- ★ קריאה לעם כי לחרור בתשובה
- ★ האמונה בבייאת המשיח וחובת בן תורה בתקופה זו
- ★ קונטרם מאה ושבעים מנהני הגרא"ח מביריסק וצ"ל עם העורות

מאט

רב משה שטראנברג

סגן נשיא העדה החדרית בעיה"ק
 מה"מ "媧"רדים זומנים" ו"טעם ודעת" ועוד

עה"ק ירושלים תובב"א

שנת תשס"ב

ולחומר הקושיא נא
קבלנו שהקב"ה ברא מז' ע"ב מיניות, ואך אם בש' הפסוק ולהושך קרא ליל לקים הרכבים, אבל אם שם יישוב היהודי מקדמת לפ' שותה שותה, ואך מז' מהקדוש ה"חפץ חיים"
לחשב בשעות זמניות, כי שלא היה עמהם שעון כ' וסיפר לי הגרא"ח:
תם וננהוג כן, אבל בעי לדין קיבלו לנו הנהוג כדב' תם יש בזה אותן אמונה ואמניות עלינו דברי חז"
ובמ"א ביארתי כהගאנים, עכ"פ יש מק' הוא בגדר יראה, שגדיר הראשונים והאחרונים ע' שתוספת שבת אינו בגדי ביכמותו זו. מדין מורה מקדש חייב מפני ששוכר, ולפי הידוע הגרא"ח זצ'ל החזיק בשיטת הגרא"ח מולזין זצ'ל.
מן) דעת הגרא"ח שעמם וכפסק שגומרים, שאינו יוציא נרא לה לישב פנ' באמצע פסוקי דומה, לבטלן, ולא שרין הוא להוטף, שלא רק חשו ניסא הוה כשותק בש' דרשין ברכבה כשקו' ויתכן שג' בר' בל' ברכבה ומפסיד הון

מד' בשבע ברכות שאחר סעודת שלישיית דעתו לא לשותה מהין לפני הבדלה.
מן הגאון דביריסק זצ'ל ספר שהנצי"ב וחמיו [של הגרא"ח] הגאון רבי רפאל זצ'ל נהגו לשותה בסעודת שלישיית מכות של שבע ברכות, ומסברא כן גראה עיקר, שהלא מה שאין טועמן מכוון ברכות המזון בסעודת שלישיית הוא משום שאינו חיוב רק מצוה, אבל כוס נישואין הוא חיוב ואם כן צוריך טעימה מלא לוגמי או עכ"פ מעט שלהרבה פוסקים מספיק לכוס של ברכה. ואך לא שותה ואח"כ מבידיל על כוס זו, מלבד חשש דאין עושיןמצוות חבילות חבילות, הלווא לא ניכר שהטעימה להכוס דשבע ברכות ונראה כשותה מזור המשם הבדלה בלבד.
ואגב צ"ב بما שנагו ברכות המזון עללה מברכין ברכיה שכיעית בשבע ברכות דהינו בורא פרי הגלם, ועכ"ב משתמש ככוס ברכות המזון וגם לשבע ברכות (שבורא פרי הגלם אין רך ברכות הנחנין לצוריך טעימה, אלא היא כעין שירה על היין וכמבואר בפסקים), וצריך לשותה ממנה מלא לוגמיו שלהרבה פוסקים רק אז הווי טעימה חשובה המועלת, ומהכו שבירכו עליה שיש ברכות ונקראת כוס נישואין צוריך גם כן לשותה ממנה מלא לוגמיו, ואך כן לכוארה על החתן לשותה מכל כוס מלא לוגמיו, לאנרב בו מעט יין מכוון נישואין.
ולע"ד ראוי בכל שבע ברכות כSEMBEREN בורא פרי הגלם, שייהיו שתי הכותות לפני כSEMBEREN ברהמ"ז ומכוון לשנייהם. ועודין לא מוכן המנהג בכל נישואין לברך על כוס של ברהמ"ז, הלווא ברכות כוס נישואין הוא חיוב גמור וחשוב טפי מכוון בראהמ"ז, ולמה לא נברך עליו ונפטרו את של בראהמ"ז וייטה משתיהם, לאין בידי כת ספרי המפרשים לראות היאך פירשו ד"ז.
מה) קבלה היא מהגרא"ח מולזין זצ'ל ע"פ הוראת הגרא"ח זצ'ל שהיית להבדיל על חמץ מודינה היינו במידידי דמשבר דוקא, והגרא"ל דסקין זצ'ל תהמה שאפילהו שתה חלב ודבש ונכנס למקדש חייב מפני ששוכר, ולפי הידוע הגרא"ח זצ'ל החזיק בשיטת הגרא"ח מולזין זצ'ל.
ותהמани הלווא בין מכשול ודאי יוצאי אף שמצו שלא משכו נשבש היטב יוצא ממנה כל האלכוהול ואינו משכר, ועכ' נואה דסבירא לנ' שיזאין כדיעד גם כשאינו משכר, רק לכתהלה צריך דומיא דין ששכר, וכן שמעתי מגיסי הגורם"ד סולויצ'יג שליט"א שלפעמים אביו התיר לו להבדיל על תה וסוכר. (וקושיותה הגה"ק הגרא"ל דסקין זצ'ל נראה דיש ליישב שיין משכר ממש כספותו כמו לוט, וחלב ודבש תמרים משכר רק מעט, וצריך משקה דומיא דין כמו שכר ששכר ממש).
7(מו) הגרא"ח החמיר במוציאי שבת וויה"כ כהשיטה דמייל הוא כ"ב מיניות וחצי, ואך כן כדי הילוך ד' מילין הוא שעה וחצי, והחמיר בשעות זמניות והיינו דורך אחד שמנית היום מנץ עד שקיעה נקרא עצה הכוכבים.
נ"ב האחוריים הרבו לישב שיטת ר'ת, אבל לא תירצ'ו עיקר הקושיא שתמה הגרא"א, והיינו שישיתו בנסיבות אי אפשר לקיימה, שאם בארץ ישראל רק אחרי ד' מיל הוא החושך דהינו לילה, עכ' בווילנא לפיפי האופק ומדת החושך שמה הוא קרוב לג' שעות אחרי השקיעה, ואומו שיעור הוא ג' זמן עמוד השחר לפני הנץ, ואך אין לילה כלל בוילנא או לונדון, ואין לגרוד יהודי שמה מפני שabetic מצוות הלילה (והקדמוניים כולל ר'ת גרו בצרפת!), והיא קושיא נפלאה ומטעם זה דחה שיטת ר'ת.

ולחומר הקושיא נראה שם גדר לילה הוא בהתרחקות המשמש, אכן הקושיא בתקפה, אבל קבלה קבלנו שהקב"ה ברא מציאות של חושך, ולא רק העדר אור, ולבסוף גם החושך הזה מופיע רק אחרי ע"ב מינותו, אף אם בשכל שלנו לא קולטים הדבר במציאות, קבוע לנו לנו זאת רבותינו זצ"ל, וכפשתות הפסיק ולחושך קרא לילה ולא להעדר אור. ואם השיעור הוא תמיד ע"ב מינותו או שעה וחצי, אפשר לקיים הדברים, אבל אם נחשב בשעות ומיניות או חדש הקיין מכמה מקומות אין לילה אף שמצוין שם יישוב יהודי מקדמת דנא, וע"כ מסתברא כפמ"ג וכמנาง ישראל שהנוגן כר"ת מהשכבים ע"ב מינותו לפי שעות שוות, וזה מופיע חושך אף שלא ניכר, והגר"ח החמיר לעצמו לחומרא, וכן ראיתי במכתב מהקדוש ה"חפץ חיים" שנגנו כל ישראל הנוגן כר"ת בשעות שוות, ויחידים ממש מחמורים לעצם לחשב בשעות ומיניות, ולפי זה בגمرا וש"ע שמספרש לקבוע לילה ע"י הסתכלות בכוכבים, הינו משומשalla היה עםם שעון מדויק, הסתכלו והכינו כוכבים מסוימים שמופיעים רק אחרי ע"ב מינותו.

וסיפור לי הגר"ח דרוק וצ"ל שרביבנו החזו"א זצ"ל אמר לו "עתיד לבוא נראה ובין שיטת רביבנו הם וננהוג כן, אבל בעולם זהה הקב"ה קבע לילה כפי ואות עני בני אדם ולא בדרכיהם נסתרות" ולכן לדין קיבלנו לנוהג כדברי הגאנונים והגר"א להחמיר ולהקל. (ולפי מה שביארנו, הנוגן להחמיר כרביבנו הם יש בזה את אמונה בחזו"ל הקדושים, שהם הקובעים זמן לילה, וכך שלא נראה לעינינו הופעת החושך, נאמנים עליינו דברי חז"ל והפוסקים!).

ובמק"א ביארתי שרואו להחמיר במוץ"ק כרביבנו הם, אפילו אם העיקר להקל במוץ"ק כהאנונים, עכ"פ יש מקום לחוש להפוסקים המחרמים, מפני שבשבת יש מצות תוספת, ונראה שישורה הוא בגדיר יראה, שגדירה תורה שנוסף והירוט מאד מפחד כשלון באיסור שבת, וכן הלא ישנים מגדיoli הראשונים והאחרונים שפסקו למעשה כתית רביבנו הם, א"כ ראוי לנו לירא שמא ניכשל. וגם אם נאמר שתוספת שבת אינו בגדיר יראה, רק מתווך אהבה להקב"ה מוכיח אהבתו בכך שמוסיף עליה, מ"מ הלא ביבמות ו. מדמין מורה מקדש לשבת, ואם כן בשבת יש ג"כ מצות מורה וכמבוואר בראש"ס, ומדין מורה מקדש מפורש ברמב"ס פ"ז בית הבחירה ה"ז שלא יכנס למקום אסור, והיינו גוף האיסור צריך להיות עם מורה, הוא הדין שבת כן.

ראש חודש

מו) דעת הגר"ח שבימים שגומרים היל והוא באמצעות פסוקי דזמרה לא אמרין شيء לומר עליהם וכפסוק המ"א, רק יצטרך להזכיר ומכבר על היל וקורא עליהם היל בימים שגומרים, שאינו יוצא בברכת ברוך שאמר וישתבח שקיים אחר הוא.

ונראה ליישוב פסק המ"א, שכל היל בברכה הוא נוסח ארוך ומצוה אחרת היא ולכן נחשבת הפסוק באמצע פסוקי דזמרה, שתקנתם הברכות דברוך שאמר וישתבח קדומה היא וכמבוואר במק"ב (נ"ב) ואין לבטלו, ולא שרין הפסוק כי האי באמצע פסוד"ז בקיום מצוה אחרת. ומהו לדעת הגר"ח זצ"ל יש להוסיף, שלא רק חשוב לנו בזה קריאה ב齊יבור, רק כשה齐יבור קוריין והוא לא קורא ומשתף בפירושומי ניטה הוה כשותך בשעה שאומרים ק"ש שאסוע, ולכן שרין להפסוק באמצע פסוקי דזמרה בברכה כמו דרשין בברכה כסוקורין אותו למותה או נשיאות כפים שחשוב וצורך, לדעתו גם כאן כן.

ויתכן שגם בר"ח צריך להפסיק ולקרות, ודעת המ"א לסמן בכח"ג שאין ברכה בר"ח וקורא היל בלי ברכה ומפסיק הברכה דהיל שנגנו בו רוב האשכנזים, ולזר宾ו אפשר לצד להתריר לקרוא היל

לע"ד נראה בשיטת רבינו גם סוד ג' לנו קושיות הרבה מהמציאות אבל לא נדחה כלל ח"ו, והקדמוניים העי שלפי שכל לנו בשאין אור ע"כ חשן החשן הוא בראיה כמו אור, והקב"ה ברא ג'לה, ואכן אף שהעדור אור שונה בכל הילוק המשמש לאט או מהר כפי האופק מופיע בכל מקום כד' מילין אחרי הע וכוכבים מיהדים שעמידם על כן, רק א' יקבע על ידם, ולא בכוכבים תלייל הילוק החושך שהוא עצם הלילה, ואחרי ע"ז רשות החתן לעליין שמוופיע מדה דה קרא לילה, וועי' פסחים ב' ע"א "אלא קרא לילה לחשיך ובא קרא לילה וזה עאה"כ יממא הו"י אלא הכ"י אמר וכו' החשוך ופקדיה אמץותא דיליה]. ואם לא נגרון אין חשק כי האי מפני האור' היליה תלוי בחשך שמוופיע, וכך שואר החשך היא אחורי ע"כ מינוט באלואו כפ' נקרא לילה שתלייל בחשך ולא בחשון העלו הפסוקים כפי קבלותינו שתלייל בע' הוציאו מואפק, שימושה באור ולא בחשון הקב"ה לילה כשםופיע, אף שואר השם' ודברים אלו לא מובנים בשכל י' אמיתיים ומסוד ה' לעמו ישдал לבך, הפסוקים אם ע"ב מינוט שות או ז' ישראל שות, זצ"ב, ושאלו ע"ז לה' ח'ים" ולא רצה להבריע כਮוכא במק' ובפסחים (צד): מחלוקת חכמי ? וחכמי ישראל, שלעית'

שמש בלילה למטה מהקרען, ולהחכמי' מראקי, והדבר תמהה שהמציאות שהיא בעולם, ובלילה למטה הצד الآخر כא' סברת אומות העולם היא בהמציאות בהעדור שם, שמסתוובב לצד השני' לחכמי ישראל לילה אינו תלוי באור ה' בריאה וממציאות שתלייל לעמלה מוקיען, וڌוחך אינו העדר אור אלא יצירה' החשן שיש בריאה של חשן, הכוונה מבמיט רטעו. ארמיט. דהויניה יונגה האוינו

דציריך יותר מככיביה פת' דליהו סעודת קבע ג' פ' ראיו כן, ואף שהחטם גופה נראת להקל בצדית פ' כשמשליט לככיביה בשאר דברים, מ"מ כיוון שבלאו ח' יש מהמידים לא לאכול רק כוית פת' שטוף בברכת נטילת ידיים עד ככיביה, וראי לאכול כל ככיביה פת'

סימן כס

7 שאלה: אם חייבין להמתין לזמן צאת הכוכבים כרבינו תם, א' שבסמיים הרבה כוכבים.

במועדים זומנים (ח'ב קנ'ה) העליתן אריכו' לשישב שיטת רבינו תם, והדבר תמן' שכן רואים בעיל קודם ע"ב מינוט הרבה כוכבים ובספר "אורות חיים" (מהגר"ח דרוק זצ"ל) מסכי' שא' כוכבים בסוף אופק מערב מגיע רך לאחרי ע"ב מינוט, ועכשו נדפס ספר "עליה יונה" ממחותני הגאון רבי יונה מוצבך זצ"ל ושם (עמדוד ס'ב) דוחה דבריו' שאין המציאות כן, וזמן רב לנין ע"ב מינוט השמים מלא כוכבים גם באופק מערב, ולדרכיו הפטוקים ורק דוחו שיטת הגאנונים שפירשו שכבר בג' רבעי מי' לילה בכל אופן, אבל פשטות שאם ישי' כוכבים שבודאי הם בינוינו קודם ד' מיל גם לרביבנו יומם וסיעתו hei בודאי לילה, ועיין בביה"ל ר"ס רצ'י' שהביא כן מספר מנתה כהן ע"ש, אבל גם לדיזיון התקיש שהחזרונים סתמו ד' מיל ונחלהו אם זמניהם או שות, אבל פשיטה להו שלא מועל קודם ד' מיל לרביבנו ח'זמן עד ע"ב מינוט (ווק' לבין השימוש מקידמי' להחשש קודם).

והגר"א זצ"ל דוחה בשתי ידיים שיטת רבינו תם, שע"כ כוכבים נראים לפני האופק, ואם לפ' אופק בכל הארץ אlicher ע"ב מינוט הו' לילה, מAMILא באופק כמו ווילנא או אנגליה כשי' החדש' בשנה אין לילה כלל, שהכוכבים הנראים באיז' ישראל אחר ע"ב מינוט שביהם נחשב לילה, מעולם לא מחשיך כך באופק ההוא, ואם כן אין לילה כלל בוילנא או לוונזון, וד"ז ח'omo וא' אפשר לעלות על הדעת, והוא קושיא עצומה על שיטת רבינו ח'ם דלית נגר ובר נגר דיפרנינה שרבותינו הטרופיס גרו' בצרפת' ואנגליה ולא שמענו מועלם דעתם שכחדשיים אין לילה. במקומות' ואסור לנור שמה שמבטל מצות הלילה.

והגר"א זצ"ל החמיר מאד בסעודת מלוחה מלכה, ובשיה בעצמו חולה והקיא ביקש להאכיל לו פת בע"כ אם לא עליה עמוד השחר, וכשבא תלמידו הגר"ח מורהין זצ"ל ואמר שאינו בריא ויצא סעודת מלוחה מלבנה בעוגת דבש, ציווה לו מיד לקיים המזו'ה כהלהטה בפת (חוספה מע"ר), ושם ענו שרביבנו החזו'א זצ"ל אמר פעם "מי שאינו אוכל כוית פת במווצה שבת יתחרט בעלמא ורקשו'ו".

וע"ע בחוספה מע"ר שרביבנו הגרא' זצ"ל דקדק לאכול צנן לסייעת מלוחה מלכה, ויש אוכלים אז שום, והסוד מבואר כשם שבחתבן מעת מתקנים אוכליין הרבה, בסעודת מלוחה מלבה גם כן מתקנים ומתקנים עצם סעודות שבת שעולמים אז בזה דוקא לרצון יותר, ולכן הקפיד ב'כ' רבינו הגרא' זצ"ל לקיים סעודת זאת כמצוותה, וזכין אז ברכחה וישועות הרבה, ומסוגל להציג ממחלות ולפרנסת טוכה, ודוקא מפני שמקילין בה אנו מחמירים ביזותה. (והאגון רבי חיים מולוזין זצ"ל הורה שמתור לאכול בה בשור בהשעה ימים בחודש אב, שלילה מלכה טעודה מצוחה כמור מילה, וכמボואר במ"א רמ"ט ס"ק ר' שפיר מילה צrisk' שמחה וכמボואר במ"א רמ"ט ס"ק ר' שפיר צrisk' בשור אבל במלחה מלכה לטעודה דומה שלישית דלא צrisk' בשור ולא נתר. ומיהו הומכ'ם מדרמה טעודה מלוחה מלכה לטעודה ראשונה בלילה שבת, ואולי מצוחה קיומית בבשר וא"ש שהגר"ח' הורה להתיר למי שנוהג תמיד להחמיר לעצמו בסעודת זו בבשר דוקא זצ"ב).

ונהנו אצליינו לאכול בסעודת מלוחה מלכה גם משירי' טעודה שבת שמחמין, מפני שישיר' מצוחה חשובים הם, ומקרה מלא (שמות י"ב – ל"ד) משאריהם צורתם בשלותם על שכםם, ופייש' דש"י דש"י' מצוחה ומיצה' ומורו' חשובים, ואף על פי' שבהתנות הרבה עמהם, נשאים על שכםם לאכול המצחות, וששירי' טעודה שבת חביב וראי לאכול למצוחה והינו בסעודת מלוחה מלכה, והגאה'ק בעל הפרדס זצ"ל מביא שבסעודת זאת ממשיך אור רסעודת שבת לכל סעודות ימות החול, ונראה שמוסיפין תבלין חריפים וכמ"ש לעיל.

ואגב בגמרה מפורש שיוצאי בכוית אבל לע"ד הינו זאין צrisk' יותר דיויצאן בדייעבר, אבל לכתהילה כמו בסעודות שבת איתא בש"ע ר"ס רצ'י' לא'

ח'ג ג' ג' ג' ג' ג' ג'

ג' ג'

ג' ג' ג' ג' ג' ג' ג'

תשובות

אורח חיים

והנחות קלאג

(12)

להAIR, והמשמש בעצם מצד השני "למעלה", וענינים אלו עמווקים ונעלים מביניהם, וע"ש בהגחות רע"א בשם שטמי'ק שהאמת כחכמי ישראל. [ועיין בהקדמת הרד"ל לפיקי דר"א דברים נפלאים כזה בשם הגרא"א וורחמי'ל, יעו"ש].

VIDUTI יש גם לדברים אלו סתירה מכמה פוסקים, ופירשו שג' כוכביםليلת אף לדידן אפיקו לפני ע"ב מינות, אבל להמנגה בכל מקום ואופק להמתין ע"ב מינות נראה שמדובר על יסוד הנ"ל, והכללה להמתין כן בתפוצות ישראל היא עמוד בהוראה, ומינה לא נזון, ולכן ראוי להמתין ע"ב מינות ובכלليلת יש לכוון בק"ש על המטה שרצה לצאת המ"ע אם חיב בה) ורק בבייאת אליו נזקה להבין העניין באර היטב, כי בשכל שלנו לא מושגים חושך כבריה שמוספי ע"ב מינות כל לילה כמו המשמש יום יומ.

ויש לנו עוד דרך בישוב שיטת ר"ת שכמו שקביעות המועדים חולין בקיין וחורף דאי" וলפי הופעת הלבנה בארץ ישראל, היה הזמן שצרך ללילה לא משתנה בין מקום למקום שלא נזכר ד"ז בחוזיל, וע"כ קיבלנו כפי ארץ ישראל דזוקא ולא לפיק האופק, שבש"ס וקדמוניים לא הזכירו ד"ז. אך בזה יתיישב רק צאה"כ בווילנא וכדומה, אך לא יתיישב הא דבא"י גופא אמרין שrok בע"ב מינות יש ג' כוכבים, וمعدקה אני לשון ראשון, והעיקר שדברינו שם דעת גדיות הפוסקים לא נסתרו ח"ז.

הן אמרת שיש דיווחות להקל שלא לצורך גם לרבניו הם ע"ב מינות בארץ ישראל שמלא כוכבים כבר קודם זה וכן אכן האדרמור' הקודש רבינו אהרון רוקח מבעלוא זצ"ל שהחמיר מאד בחוזיל כרבינו תם הנציג בארץ ישראל רק חמישיםDKות מהשקיעה, ומספר לי מהותני האדרמור הגרא"ב הגיר זצ"ל מסרט – ויזנץ שאל בעצמו פי האדרמור' מבעלוא זצ"ל היין משנה כאן בארץ ישראל, והסביר שעד בימי אבי זצ"ל בא יהודית מאאן ישראל, ומספר לו המציגות היין הכוכבים מופיעים מוקדם מאד, ואין מקום לע"ב מינות, וקבע אז שבארץ ישראל שרואים כוכבים קודם לכך מספיק חמישיםDKות, וכן סברת הבה"ל סי' רצ"ג מהמנחת כהן, וכן החזו"א שיעור כ-45 – 40 דקות אחר השקעה לצאה"כ, [וממן הגראי"ס תפס שלשית המקין ראי להחמיר עד כ- 40 דקות] אחר השקעה.

ולע"ד נראה בשיטת רבניו חס סוד גדול, דאף יש לנו קושיות הרבה מהמציאות על שיטתו, אבל לא נדחה כלל ח"ז, והקדמנים העלימו הדברים, שלפי שכל שלנו כשאין אוור ע"כ חסר, אבל לדידן חושך הוא בריאה כמו אוור, והקב"ה ברא חושך וקרווא לילה, ואם כן אף שהעדר אוור שונה בכל מקום שתלווי בהילוך המשמש לאט או מהר כפי האופק, מרת החשך מופיע בכל מקום כד' מילין אחרי השקעה ויש ג' כוכבים מיוחדים שמעוררים על כל, רק אין אנו בקיין לקבוע על ידים, ולא בכוכבים תלוי לילה ורק מעמידים על החשך שהוא עצם הלילה, ואחריו ע"ב מינות דזוקא לשוה תחתון לעליון שמוספי מדה דחשך שהקב"ה קרא לילה, וע"י פסחים ב' ע"א אלא מעתה ולהחשך קרא לילה למחשיך ובא קרא לילה והוא קייל' לדען גאה"כ ימما הוי' אלא הכני קאמר וכו' וקרוי' רחמנא לחשוכה ופקדיה אמוץ דיללה]. ואם כן אמת הדבר שאחריו ע"ב מינות באופק בכל אין אוור להאיר על החשך, ולכן מחשיך מאד להיות לילה, ובוילנא או לנונן אין חסר כי האי מפני האור שמאיר, ומ"מ הלילה תלוי בחשך שמוספי, ואך שאור מאיר, הופעת החשך היא אחרי ע"ב מינות במלואו כפי שקבלנו ואנו נקרא לילה שתלווי בחשך ולא במדת האור ושפיר העלו הפסקים כפי קבלותינו שתלווי בע"ב מינות ולא הזכירו מאופק, שמשנה באור ולא בחשך, ולהחשך קרא הקב"ה לילה כשםוספי, אף שאור המשמש עד מאיר טהרה, ודברים אלו לא מובנים בשכל שלנו אבל הם אמיתיים ומסודר ה' לעמו ישראל בלבד, רק מחלוקת הפסקים אם ע"ב מנות שות או זמניות, וממנה ישראל שות, וצ"ב, ושallow ע"ז להירוש ה"חפץ חיים" ולא רצה להכריע כמובא במכח' מכת"ה).

ובפסחים (צד): מחלוקת חכמי אומות העולם שמש בלילה למטה מהקרע, ולהחמי ישראל למיטה מוקיע, והדבר תמהה שהמציאות שהמשמש מסתובב בעולם, ובלילה למטה בצד الآخر כארה"ה, ולדרכינו סברת אומות העולם היא בהמציאות שלילה תלייה בעדר שמש, שמסתובב לצד השני שבעולם, אבל לחכמי ישראל לילה אינו תלוי באור המשמש כלל, רק בראיה ומציגות שתלווי למיטה מוקיע, וכונחם וכיון דחויש שיש בראיה של חושך, הכוונה בחוזיל למיטה מוקיע כעין מוקיע דחויש שזהו המונע מאור המשמש

בע גם: פאן
בכזיבת: פאן
שבלאו הכהן
זק בברלכה
זה: פת-
וז צאר
אף
בארכות
בר תמורה
כוכבים
(מסביה
חרי ע"ב
בי הגאות
ה דברי
ה השמים
קדים ורק
יע מיל
כוכבים
ינו מה
רצ"ג
לידיה
זמן יותר
/ מילן
ללהקל
קדמיין
ו חמת
ס לפיק
לילה
דשים
בארכ
עולם
כל
ז עלי
דלית
רפה
לילה
לה.

מצותה תוספות, ודבריו הם חידוש ו'

אינו חיוב רק מצוה בעלם

יש מאחרוניים שהאריכו בשיטת

AMIL, וקבעו שהנשך להילוך

השיור ה'AMIL, אבל בין המשותה

הנפוגינו, אבל לפי הנ'AMIL גם לדברי

עד דין תוט', כל זמן שנמשך מאריך

סימן כסט

שאלה: אם מותר לנושא

חולים בע"ש או

מבודר يوم אחר ש

שאלתי כאן ביהונסבורג שב

ויוורי רוצה להתנדב כי

פומך לשבת לקישר להם, ורוצה סמ

בביתה, ויש כאן תיקון גדול להוציא

שלאו הכי לא ישמעו, רק השאל

כשאינו מקבל שבת שנושע הביתו

ולכאורה נראה שהוא שזה תלוי במחלן

קידוש מועיל בעוד

שהרמב"ם פוסק בפרק כ"ט די

שלולים לקדש סמוך לכינסה, וזה

לית ליה כלל מצות תוספות

מהלכו, מ"מ מועיל קידוש כי

ברכות כז: "מתפלל אדם שבת ב

על הocus", ע"כ מפרש שמקדש:

בהבדלה שמכדרילין בעודו שבת ו'

כן כאן אף שעדרין אצל חול יכו

לשבת, וכదועשה הבדלה מבודר י'

רק להרמב"ם לשיטתה דלית ליה

וכן הגרא"א סיל להלכה כרמב"ם,

ובכח"ל (רט"א) שרוב הראשונים

תשוספות שבת מה"ת, ולדבריהם

קידוש לפני תוספת שבת ושאי

ברכת שבת על הבדלה שהותרה

גם סמוך למ"ש, וגם אני מצדו

דמנעל קידוש אף שלא ננכנה שנו

עבד מאז מלאכה, שניכר אז קדו

שאינו חייב שייך קידוש אבל לך

בחול, גם לדידי' לא מועיל ש'

לזכירה.

ונางו הממחמירים כרא"ת להמתין ע"ב מינוט לנטול

הכוכבים, (עיין בבה"ל בר"ס רצ"ג ומש"כ בmeno'ת ח"ח סי' קנו'ה) והמדקדקין נהגו להמתין זמניות, ומזה

הגריז"ס וצ"ל (הגאב"ד דבריסק) נהג להמתין אחד-

שקיעה שמינית היום מהזמן מינץ עד שקיעה (שעתן וחצי זמניות) והיינו לפ"י שמשער זמן היילך מיל'כ' מינוט וחצי, ואז הוא שיעור היילך ר' מיל' שעלה וחצי

זמן ניטות, ולפיכך אף שיכולים להתפלל מעדיב: בזאת

הכוכבים ראוי ליזהר עוד מעשית מלאכה.

להמתין ד' מינוט לצאת מחשש תוספות DAORIYAH ויש ייחדים שימושיים להחמיר במלואה עד שמיינט היום כהניל'.

וכבר פירש הקדמון "ערוגת הבושים" בשם סוף התיגין שבעת שרגיל לאחר במווצאי שבת

מאחרים אותו להכינו לגיינט לאחר פטירתו, ולפ' אף שמתפללן מעריב מיד בזמנה מצוה להוציאו כמ"ש, ובכל מה שמוסיף קדושת שבת מدين תוספות שיקירה בגין מוטף בו ריאת טמים, וריאת ה

thoraה עומדת לעדר.

שוב מצאתי דברים בשם הגר"ח מרבריסק וצ"ל

שמקדום נסחפק טובא בזמינים אם להחמיר כמ"א שהזמן מעה"ש, ולרבינו יש להוציאו שזמין מינץ עד שקיעה מהרמב"ם פ"ה דק"פ (ה"ט) שקבע לדרכ רוחקה הזמן מינץ ט"ז מילין, ומוכחה שלהיילך מחשבין הזמן מינץ, וגם שישיעור ה' מילין מעה"ש עד נז' ומשיקעה עד צאת הכוכבים, ואם כן שישיעור מיל' כ"ד מינוט והיינו שעתים (ששית היום) ונוגע לעצמו להמתין כן כי שעת זמניות במווצאי שבת עד שהבדילן, אף שלדעתו מדינא הזמן צאת הכוכבים במווצאי שבת שמינית מהזמן מינץ עד שקיעה והיינו לעניין מלאכה דוקא.

אמנם שמעתי שחדיש שוגם לרגר"א השיעור למצוותן כן, שנסתפק מהו שישיעור חוץ' למצוות במווצאי שבת, ופירש כל זמן שישיך עוד ליום שעבר שארו היום נראה שייך למצוות בעלמא, והיינו לרמב"ם שישיעור מל' הוא כ"ד מינוט וכבה' מילין יוצאים כל הכוכבים שלא נשאר מארօ יומ' העבר א"כ הזמן הוא למצוות שעתים זמניות, אבל לדבריו עיקר השיעור לומבא'ם למצוות יש לומר אפילו כהניל', או לדין שמיינית היום למצואה לכ"ע. ושיך גם לגר"א קיימ

אבל הבאתי במק"א שרביבו הגה"ק הגרייל דיסקין ציל' ותלמידיו החמירו אף בארכן ישראלי כרבינו תם ושייערו, וכן מREN הגריז"ס וצ"ל (הגאב"ד דבריסק) המתין בארץ ישראל במווצאי שבת ד' מילין כדי שיעור מיל' כ"ב מינוט וחצי זמניות, והיינו שעלה וחצי זמניות, והמתין מיד שמינית ה'ימים מינץ עד השקיעה ואין בידינו להכריע, ואנו הנלע"ז ביארנו בדיין זה. וע"ז בדרכינו במווע"ז ח'ב סימן קנו'ה ובכח' ח' שם.

סימן כסט

שאלה: תוספת שבת במווצאי שבת.

תוספת שבת DAORIYAH בין בע"ש או במווצאי שבת לרוב הפסוקים, ועickerה מכואר בפוסקים שהוא כדי שלא לצמצם ומן השבת, ובוגדור ריאה שלא ליכנס לספק חילול שבת لكن ציוותה התורה להוסיף, ובכלל זה עכ"פ שלא להכנס לספקות, ומהאי טעמא נראה שמדין תוספות עכ"פ ריאוי לצאת כל השיטות ולהמתין ע"ב מינוטן אחר השקיעה כשייטת ר'ת, ובספר משפט צדק על תהליכי קל"ב מביא ר'בינו הארייז"ל אמר לאחד שלא היו לו בנם סגולה שיזהר מאד וגם יהיר לאחרים על תוספת שבת במווצאי שבת יותר מאד"ז וצ"ב השיעור שראוי ליזהר.

והנה להלכה פוסק המחבר (רצ"ג) כיוון שרואים ג' כוכבים רצופים מותר לעשות מלאכה. ומפורש כן בר"ן (סוף פ"ב דשבח) וברמב"ן בתה"א בשם היירושלמי, וכן מביא במא"ה (קפ"ח ס"ק י"ח) שבמווצאי שבת סגי במשהו שאם היה מצוה בהוספה היו מדקדקין יותר ע"ש, ועickerו עד שיראה ג' כוכבים רצופין ולא מפוזרין.

ואמנם בכיצה (ל.) שנשים שאוכלות בתוס' יוהכ"פ לא מחינן להן דמותב שייהיו שוגניין, ומשמע שיש בזה שיעור וכມפואר בתוס' התם, והשיעור הינו דמינך ולפי דעת הא"ב אבני נזר" (א"ח חצ"ח) בשם סידורו הרוב השיעור ר' דקות, וכנלו"ר שבע' הלוא בכל שקיעה מהתחלה השקיעה עד גמר לערך ד' דקות, וראוי לקובע שזהו הזמן תוס' בע"ש, ובמווצאי שבת הינו הר' דילפין תורייה מפסיק אחד, וראוי לקבוע בן השיעור, שבפחות לא נראה שנשים לא היו שומעות לנו.

וזהו מעיקר המצווה אבל הבא להוסיף מוסיפין לו,

תשובות

אורח חיים

והנהגות קלה

וביתר אמינה דעתך ציל סברא זו, שאפילו ר' להסברים תוספות דאוריתא, ומקדש בעוד יום ע"י של איז מזון תוספות ולכון מקדרש, אלא יכול לקדרש מפלג המנחה אף שאנו אין אלא תוספות מדרבנן לכ"ע, וכמבואר בבה"ל רס"א בשם הפמ"ג, ובמ"א (וע"ז) בשם המרכז כתוב העטם מפני שיבוא אח"כ לחיבת דאוריתא, ותמה שהרי קטן אין מוציא אף שיבוא לידי חיבת שניגדר ע"ש, וצ"ל דקתן נפקע מכל החיים, וכן לא מעיל אצלו שהיה בר חיבוא לאח"כ וכן שכי' במנ"ח, אבל עיקר הסברא תמורה, שיכול לבוא אח"כ מעUIL, שאין אלא במחסור זמן שמעUIL לאח"כ, אבל כאן תמורה דמעUIL מיד אף שאין אצלו המוצה כלל, אבל אי נימא שמעUIL קודם מה"ת גם כן, אם ניכר שהוא שבת שנזהר ממלאכה, אח"כ מתבאר שאף להסברים תוספות שבת מהתורה, מועל קידוש מפלג המנחה אף שאן לכ"ע א"א לקבל תוספה שבת מהתורה אלא מדרבנן וע"כ מועל קידוש גם קודם תוספה שבת מהתורה אם נהגה באיסור מלאכות סמוך לה דהינו מפלג המנחה, ויצא מן התורה כיון שנוהג כבר באיסור מלאכות שבת וכמ"ש, ומעתה גם לשיטת הרמב"ם דלית ליה תוספה שבת יתבאר הא דמעUIL קידוש סמוך לשבת דהינו דוקא משומ שמאנו נהגה בגאג באיסור מלאכות שבת וכמו שביארנו.

אמנם לפיז' בנידון דין שמקדש מפלג המנחה ⁷ (כסברת הגדי'א ולבוש דהינו כעה ורבע זמניות לפני השקייה) ורוצה עד לסוטו באוטו שלו הביתה, לא שייך אצלו קידוש, ואפילו למצות הדריקת נר שבת דמותר מפלג המנחה הינו דוקא אם מקבל שבת מאז וכמבואר בשו"ע. (ורק סמוך לערב מועל אף שמתנה עוד לעשות מלאכה). ושפיר ונתקפנו אם יכול להוציא הציבור בית חולים לזכותם במצות קידוש דאוריתא כשהוא שיך גדר קידוש כלל. שוב מצאי שיעיר שאלת דילן חקר הגרא"א בהגחותיו לש"ע א"ח רס"ז ע"ש שמסתפק אם מי שלא יוכל שבת יכול להוציא אחר בקידוש, אם דינו כגון כרך שאנו מוציא בן עיר, או כאן שאני שיכול להביע עצמו לידי חיבת והניהם בצע"ע לדינה, ואם הגרא"א לא יכול להכריע, האיך נוכל אנו להכריע, ובודאי חייבין להחמיר, אבל כאן האיך חומרה כלל, גם לדידי לא מועל שצירק שמירה סמוך להזheid יוציא למקל שיבטו מ"ע. קידוש,

מצוות חסיפות, ודבריו הם חידוש גדול, אבל לגר"א אין חיבת רק מצוה בעלמא בלבד.

יש מאחרונים שהאריכו בשיטת הרמב"ם בשיעור מיל, וקבעו שהnbsp; להילן אדם קבעו כאלו השיעור ה' מיל, אבל בין המשמשות לכ"ע שע"ר מיל מהנגן, אבל לפי הניל גם לדבריהם, שיק למצוות עוד דין חוס', כל זמן שנמשך מאריך יום שעבר וא"ש.

סימן כספ

שאלה: אם מותר לנסוע לקדרש עבור חולים בע"ש ולנסוע בחזרה

מבודר يوم אחר שקידש להם.

נשאלתי כאן בויהנסיבורג שהביתה חולים רוחוק, והוא רוצה להתנדב כל ע"ש לנסוע שמה סמוך לשבת לקדרש להם, ורוצה סמוך לשקייה לחזור הביתה, ויש כאן חיקון גדול להוציאם חובה קידוש, שבלאו הכל לא ישמעו, רק השאלה אם יכול לקדרש כאשרינו מקבל שבת שנouse הביתה מיד לאחר כן.

ולכארה נראה שהזה תלי במחולקת הפסיקים למה קידוש מועל בעוד יום לפני שבת, שהרמב"ם פוסק בפרק כ"ט דשבת (הלהקה י"א) שיכולים לקדרש סמוך לכינסה, והינו אף שלשיטו לית ליה כלל מצות תוספות שבת שהשניתה מהלכותין, מ"מ מועל קידוש בעוד יום, וכదאיתא בברכות כד: "מתפלל אדם שבת בע"ש ואומר קידוש על הCES", וע"כ מפרש שמקדש אף לפני שבת כמו בהברלה שمبادילין בעודו שבת וכמבואר התם, ואם אין כאן אף שעדרין אצלו חול יכול לקדרש גם סמוך לשבת, וכదועשה הברלה מבعد יום, אבל אפשר דזה רק להרמב"ם לשיטתה דלית ליה תוספות שבת כלל, וכן הגרא"א ס"ל להלכה כרמב"ם, אבל מ"מ כבר הביא בבה"ל (רס"א) שרוב הראשונים פלגי עליון, וס"ל שתוספות שבת מה"ת, ולדבריהם יש לומר שלא שייך קידוש לפני תוספות שבת ואני מהברלה שיטודה ברכת שבת על הברלה שהחותרה מלאכת חול דשיין גם סמוך למ"ש, וגם אני מצדד שאפילו לדמ"ם דמעUIL קידוש אף שלא נוכסה שבת מيري דוקא אלא עכיד מאז מלאכה, שנייך או קדושת שבת, ולכן אף שאינו חייב שייך קידוש אבל לקדרש ואחר כן לנוהג בחול, גם לדידי לא מועל שצירק שמירה סמוך

7. נס. ג. ג.

נות לנצח
ב' במזוזה
נירית מה
חצין אהיה
עה (שנור)
ד' מיל כיב
שנה וחצין
ד' ביצה
אכה וונש
דאורייתא
ד' שמיןיה
ב' שם ספ"ד
ג' אי שבת
רטו, ולכון
לחותירוף
ז' חוספה
ויראת ד'
ז' זצ"ל
להחדר
ז' שהזמן
ז' שקבוע
שלידין
ז' מע"ש
ז' שיעור
ז' נוהג
שבת עד
הכוכבים
ז' והינו
הדריות
- למצוות
במושאי
דר שואר
לרמב"ם
גאים כל
זמן הוא
השיעור
ההשראת

לאסור באיסור חמור טوبا, מ' קיבל שבת וכולם נהגין עוד ה לפנָן כה"ג שהחנה והקבלה שב לחשוש כלל, ובפרט שוכחה לאשרי חלקן.

אמנם צירדי להקל גם כן על כל ע"ש, ואין צורך לומר להסביר מה שכח בביה"ל סימן להתנות ליצאת לכ"ע כשבטן נ שידתי שאין צורך כל יומם ו' יש חולמים שם שמחים לצא צורך מצוחה לזכותם בך, וזה המקדש לזכות הרבים, והוא לו לזכותם בך, זה הנלע"ר. י' אכם' ל' ואמרתי לו להזהר וראשית לרעת הגרא"ע' בהגחותי חיביך ומוציא חיביך דוקא לעז פוטקים שאין מבנים לשון.

סימן ק'

שאלה: בלחם משנה ל' ודין חלות מתוק מקור נאמן אין לנו לדין זה, משנה מדמין למין צו לאכילה כמו במן, ומהו אינו צריך שיהיה כלחם משנה דמן שהיא בכל לחם שיעור סעודת אלא שהוא וכבר לנו ורק בענין ז' ומעטה גם כשלחם אחד מהל עדין ניכר ענין המן כפלים בראוי לאכילה עכשו כיון דכשי העשה ראוי לאכילה וההפקאה ולאכול, קשר ללחם ומהו בלוא הכינאה שצרכו ליקחת חלות הכini ממו פירוש בחומש בפרשת שלח שירד, היה משנה בירחו וטעם וכן לדורות ראוי להפץ ללחם ו

(תקפ"ה ס"ק ט) שם תוקע קודם תפלה לייחיד ומכוון לא לצאת בעצמו שמוניל, וא"כ בדין דין אף שאצלו לא שייך הקידוש, מוציא מדין ערבות, שאינן צריכה לצאת בעצמו כלל, רק מוציא אותן שקובל שבת וחיבין.

אמנם בעיה'ק נודע הוראה מהגאון האדר"ת ז' (מובא בשוו"ת הר צבי ח"ב סימן פ'') שלענין תקיעות אם רוצה להוציא לפני התפלה, צוריך להתנות שם צוריך דוקא יצאת בעצמו להוציא דעתך ליצאת, ואם אין לך יצאת בעצמו מוציא ואינו יוצא, ואם כן כאן גם שלא מתפלין, והקידוש שלהם זורייתא, ראוי להוש שאיינו יכול יצאת מ' שאינו שבת אבל אה"כ, (ושמעתי שבספר מנוח שלמה מהגרא"ז אויערבון שליט"א תשכ"ה באירועה בשאלת זאת ממש ונוטה להקל, ע"ש היטב שאינו כאן תה"י) ועיין בmulim ז' ומוניטים ח' (סימן ר').

ולמעשה יזרותי המקדש יצאת לבית חולמים כל ע"ש, שמזכה הרבה אנשים ונשים במצוות קידוש, והראשונים DAGO לקדש בבית הכנסת מהאה טעמא, והצעתי לנסוע בטקס שאחר נהוג בו, שהוא איינו עובר אחר קידוש שום מלאכה זורייתא ורשותי לו תנאי "אם צוריך לקל שבת להוציא אחרים דוקא, אז אני מקבל שבת ומוציא, אבל אם לא צוריך דוקא לקל בעצמו שבת להוציא קידוש, אז איינו מקבל שבת", שלענין להוציא קידוש זורייתא יוצא ממי'ין, ולענין האיסור דרבנן לנסוע בטקס ע"י אחר שהוא קידש לבת שבת, דעתך לסמוך בזה על רוב הפסוקים שלא צריך לקל בעצמו קודם כדי להוציא ולא לקבל שבת כלל וא"ש.

ובעצם האיסור לנסוע בשבת בטקס כשאינו נהוג בעצמו אלא אחר הוא הנהג לא נתබה, ומסתברא אכן במכוניות שאין ניתוק הבURA ע"י ישיבותו במכוניות הוא איסור גמור עכ"פ מדרבנן דגזרנן שמא יצא החוץ לתחים, ולכאורה יש לומר שאינו עוד שבת רק הוא קידש תוספת שבת, היינו למלאות ולא לתחומין, אבל זה איינו גזירה זאת שמכה תחומיין אף שתחומיין דרבנן נראה פשות דנאסר בחוחומיין בזמן ותוספת שבת ודו"ז ברור שנתחייב בכל שבתוון כשמקבל שבת. אבל באמת האיסור לנסוע כשאחר נהוג, אף שבשבת גופא נהגו בו כל ישראל

וחוויל חרדו מאד לקיום המ"ע ולכך תקנו לקודש בבית הכנסת אף שאינו במקומות סעודה שיזעאין עכ"פ מדאוריתא וכמבעואר ברוא"ש בפרק ע"פ בשם רבינו יונה, ובחומרה אכן עלולים לבטל חולמים הרבה ממצות קידוש למג'רי.

ובעיקר השאלה האם מי, שלא מקבל שבת יכול להוציא אחר בקידוש, דין הגרא"ז אם יש לדמותו למגילה שבן עיר אין מוציא בן ברך, נהוג שאין צריך לומר החילוק בקידוש שאני מגילה כיון שבקידוש יכול להביא עצמו עצשו לחוב דאוריתא אם יקבל שבת עצשו משא"כ בן עיר בט"ז, אלא נהוג דשאניג קידוש ולא דמי למגילה שבן עיר איינו שיק לחוב בן ברך, ולכך נחשב איינו מחויב בדבר [ט"ו] כל, אבל קידוש שפיר חשב מחויב בדבר יוכל להוציאו אף שעכשו איינו יוצא, וזהו נוראה סכמת התוס' בברכות (מח. סוף ד"ה ע"ד) ע"ש, אבל גם לראי"ש שמחלק (פ"ג-י"ג) שמדובר מי שאלל כזית שחיב בכורהמיין מדרבנן את מי שאלל כדי שבעה שחיב מההורה ובבאור שהוא רק מדין ערבות, כאן נמי הוא מוציא מדין ערבות, ולדברי האחرونים גם לנשים מוציא, דהא שאינם בכלל ערבות ההינו רק למ涿ות שפטוין, אבל איתנהו ערבות במצוות שחיבין והיינו גם כן קידוש. וכדמבעואר בן הכרעה המ"ב בסימן רע"א סק"ה וכשעה"צ שם.

ומיהו עיין בתוס' ר"ה כת' (ד"ה מכאן תימרא) שמכח מדבריהם שאינו יכול להוציא אלא כשיוציא, והיינו שבערבות אליו נתחייב בעצמו עוד פעם וגם בן יוצא, ובחדושי הגרא"ז שם לעיל טז. Thema על דבריהם מנא להו מה שחדשו שיזא דוקא מדין ערבות, ורק או מוציא, ומהאי טעמא דעתינו להחמיר דמי שחיסר יומם במספרת העומר והוא ש"ץ ומחייב להוציא הרכבה, שיש גאנט שפסקו שיכול להוציא אחר, אבל נראה דלהשיטות דצורך ליצאת בעצמו, א"כ כאן שחיסר יומם איינו יכול ולא נקרא מעשה מצוהatsu, ולכן אין יכול להוציא גם מדין ערבות שיזא ומוציא לשיטה הנל', (ועיין בדרכינו בזה בmulim ח' סימן ק'פ).

ובעיקר הדין עיין במ"ב מרצ"ב ס"ק י"א שמוסיא אף שבעצמו מכון לא יצאת, וכ"ה בהגחות הגרא"א בר"ה כת' מובא שם בצד הש"ס בהגחות מהר"ב רנסבורג, ומפורש ב"מטה אפרים"

וכשעוניין אמן הוイ כمبرיך ויווצאי). ומיהו נשאלתי עוז שגר בסביבה מחלל שבת בפרהסיא שמוון לקדש להם, שהוא בעצם הוא "מסורת" אף שאינו שומר שבת ורוב המצוות כלל. ולודעתה זה לא יפתח כלום, ורק שיט ספק אצל אם מחלל שבת יכול להוציא, וכבר נשאלתי עיין זה והשנה בר"ה בקהלת נידחת, שלא מצאו שומר שבת מוכן לנודד שם תקוע אף בשכר, רק זקן אחד מחלל שבת מוכן לך, אם אפשר לו להוציא, ונסתפקתי הראשית כיון שאינו מאמין שכן ציווה הקב"ה, רק הענין אצלו "מסורת" בלבד, איןנו מכוען להוציאו חותמת המ"ע, שאינו מאמין במ"ע כלל, ועוד אויל מחלל שבת לנו בעכו"ם להחמיר שאינו יכול להוציאו אותנו, וגם כאן הלא מעיקר הדין ראוי לומר שיינו נסך, וכזה גופא לאכורה אין יווצאי ממש, لكن אני מצד שעדיף לעשות בדרך שהבאנו, והוא יسع ויחזור לפני שבת, ולא נעשה ע"י שכן מחלל שבת וכナルע"ד עיקר.

לאסור באיסור חמור טובא, מ"מ כה"ג שהוא לבך קיבל שבת וכולם נהגין עוד היתר שאין שבת קיל, ולכן כה"ג שהחנה והקבלת שבת דרבנן רק מספק אין לחושש כלל, ובפרט שזוכה למצווה דברים כי האיש שקיבלו

אמנם צידדתי להקל גם כן שיתנה פעם כן ומועל לכל ע"ש, ואין צורך לחזר ולהתנות, (וכעין זה לגבי מה שכתב בבה"ל סימן כ"ה ד"ה וטоб, עצה להתנות לআחא לכ"ע כשMBERיך כל בוקר על של ראש צירדי שאין צריך כל יום) ויש להקל גם כן בכ"ז שיש חולים שהוא שמה שמחים לאת מצות קידוש, והוא צורך מצוה לזכות הרבים, והוא לנסוע לעוד בתיהם חולים המקדרש לזכות הרבים, והוא לאריך עוד אבל לזכותם בכם, וזה הנלע"ד. ויש להאריך עוד אבל אכם"ל (ואמרתי לו להזuir השומען לעונות אמן, הראשית לדעת הגרא"א בהගהותיו לא"ח רי"ט כאשרינו חייב ומוציא חיבין דוקא לעונות אמן, וגם להרבה פוסקים שאין מביבים לשון הקודש לא ייצא)

לחם משנה

שבא ממקרר שנראה עוד כאבן, וכך לכתהילה ראוי להשתדל שתאה נאה וראי לאכילה, אבל נראה שיזיאן ונקרוא זכר למין בכל אופן.

אמנם אני מוסיף בחלות מובחרות, עם ביצים ושמן הרבה עד שטעם נשתנה לשבח וטעים מאד, והחלוא לדעת המתברר בש"ע (קס"ח סעיף ז') כיוון שניכר בטעמו, שמעורב בו ביצים ושמן, ברכטו בורא מיני מזונות, ואם בן חלות אלו המתווקת, ברכטם לשיטתו בורא מיני מזונות, ורק אם שבע ממנה ברכטו המציא, אבל אין הלחם לבד נעשה להשביע, וא"כ איןנו "לחם" כמשמעותו, שבפני עצמו יהיה דין לחם עליו. (ובעיקר דין לחם בפתח הבאה בכיסניין כבר נחלקו המג"א והט"ז בסימן רע"ד ע"ש. ועינן במ"ב סימן רע"ג ס"ק א' ובסימן קס"ח ס"ק ל"ד).

ומיהו לרמ"א ברכטו המוציא שאין מברכין מזונות אלא אם מילא הרבה עד שנרגש הטעם מאד, וע"ש במ"ב (ס"ק ל"ד) שנוהגין היום לקחת לחם משנה פת שיש בה מעט שמן ותבלין כרמ"א, ואולם חושני כשנילושים בכיצים ושמן הרבה ונשתנה

סימן קע

שאלה: בלחם משנה לצרף חלה קפואה
ודין הולות מתוקות.

מקור נאמן אין לנו לדין זה, ולכוארה כיוון שלחים משנה מדין למן צrisk שיהא ראוי מיד לאכילה כמו במן, ומיהו אין אלא זכר למן, ואין צrisk שיהיה כלחם משנה דמן לכל דבריו, דין צrisk שיהיא בכל לחם שעיר שעודה כבמן ועוד חילוקים, אלא שהוא זכר למין רק בעניין זה שהוויה לחם פערמיין, ומעהה גם שלחים אחד מהלחמים משנה הוא קפוא עדין ניכר עניין המן כפלים בשבת, וא"כ אף שאינו ראוי לאכילה עכשו כיון דכשייבור איזה זמן מילא נעשה ראוי לאכילה וההקפאה היא כרבר אחר המעכבר לאכול, כשר ללחם משנה.

ומיהו בלאו הכי נראה שצרכיים לדדק ללחם משנה לקחת הולות הכי מובחרות, שהלאו רשי"י פירש בחומש בפרשת בשלח שבע"ש הלחם הכספי שירד, היה משונה בריחו וטעמו, והיינו מובהר מאד, וכן לדורות ראוי לחפש ללחם משנה לחם מובהר ולא

יד ומכוון
דיזן אף
ת, שאינו
שקיבלו

זה זכ"ל
מן פ"ז
לה, צrisk
ויא דעתו
יא ואינו
והקידוש
את מי
ר מנתה
תשובה
ל, ע"ש
נים ח"ז

ולם כל
במצות
ת מהאי
ו, שרו
אוריתא
להוציא
אם לא
או איני
זה יציא
מי אחר
זפוקים
בא קיבל
ינו נהג
נתבאר,
ריה ע"י
מדרבנן
ש לומר
ג, הינו
הו ואת
ז דנאסר
יב בכל
למוסע
ישראל

נתבאר,
ריה ע"י
מדרבנן
ש לומר
ג, הינו
הו ואת
ז דנאסר
יב בכל
למוסע
ישראל

Meler, Shimron Yosef ben Shmuelk

ספר

עובדות והנהגות לבית ברиск

ארחות חיים ודברים מהיבים
ללימוד ויגיעת התורה, עבודה ה', ותיקון המידות
לרבותינו הגאונים מרנן ורבנן לבית ברиск
וכן אסופה עובדות ומעשים אשר לא שופטן העין, שנשמרו
מפי בני המשפחה, ומתלמידי ובאי בית מרנן הגראי"ז זצ"ל

חלק ד

בוזרת החונן לאדם דעת

מאת

שמעון יוסף בלאאמו"ר הגאון הגדול רבי אלימלך שליט"א מלך
בעמץ"ס "שי לתורה" ד' חלקים

עה"ק ירושלים ח"ז

שנת תש"ס

עובדות והנחות דקדוק בחלהכה לבית בריפס כא

שאלני מון הגראייז "חבר?!!... והרי הרמב"ם בהלכות מעשרות [פ"י הל' א]
פסק שצרכי האדם לקבל חברות בפני שלושה, ואם לא קיבל האדם חברות בפני
שלושה, יש לו דין של עם הארץ, ואינו נאמן על המעשרות, ואיך עלייכם לשאול
אותו האם היה מעשר או לא..."

ואכן שאלתי את מרון הגרייז צ"ל האם הין מעשר?... וענה לי חן... ואז שתייני.

[אגב – לאחר מכן שאלתי חכם אחד, ומה מועיל ששאלתי אם היה מעושר, והרי ע"ה אינו נאמן על המעשיות!... אולם הראני הניל', כי במשנה במסכת זמאי [פ"ד מ"א] מובא שבשבת גם ע"ה נאמן על המעשיות]

• • •

ובמכתבו של הגאון רבי דוד הילר שליט"א אליו, מזמן כ"ז אלול התשנ"ט
הוסיפה לי על החג' בדלהלן:

"ובימים אלו שהייתי בירושלים, ודברתי עם הגאון רבי מאיר הלו שליט'יא באוטו עני, אמר לי, בודאי שטעם זה הוא אמת, אבל לפי דעתו אין צורך להה, דהנה מי שהוא באמת עם הארץ, הוא חדש על המעשיות, ואיןנו נאמן לומר שהוא מעורר, זהה חדש הוא לאותו דבר, חוץ בשבת שהוא מתירא לשקר, ועל כן הוא נאמן.

משא"כ מי שהוא מזדקק למציאות מעשרות, אלא דחו"ל אמרו "כל זמן שלא קיבל עליו חברות בפני ג', אינו בוגדר חזקה על חבר שאינו מוציא מותחית ידו דבר שאיןנו מותקוו", וחשו חז"ל שהוא שכח לעשר. מיהו לענין נאמנות דברמה תורה עד אחד נאמן באיסורין כשהיאנו חשוד לאותו דבר, אז אפילו לא קיבל עליו חברות בפני ג', נאמן מдин עד אחד, ואפילו בחול נאמן".

יש לך עתה

7 סימן ל' הגאון רבי דוד הילר שליט"א [מלוגאנו – שוועיז] כי שמע ממרן הגריז זצ"ל, בהיותו בעיירה הנוטש "שולץ" אשר בשוויז, לצרכו בריאותו:

בימות הקיי' כאשר שקיים הטעם מואחרת מאוד ברוחבי אירופה, יש הנוהגים לקבל את השבת שעה וחצי [בשעות זמינוות] לפני השקיעה [שהוא בימות החמה אחר הפלג לשיטת הגרא"א] ולהתפלל כל התפילות, אז לאכול סעודת שבת.

ואמרתו למן הגראי' זכיל מטפיקותי מה לעשות, דהנה מבואר בהלכה [שו"ע אורה"ת ס"י רלא"ה סעיף אי] שהחטפלו תפילת מעריב שלא בזמןן. ציריך האדם

ככ עובדות והנהגות דקדוק בהלכה לבית ברиск

קשות, ועל כן כל ו
ניתן ואפשר לעוזר..

והנה הגע מוצאי
 גופת הילד הנפטר,
 עם הנפטר מהבית,

ומצאתי שם בתו
 פטירת הילד הקטן
 שיפסיקו לבכורות את
 ואיך דין כדין נפל
 מתאבלין עליו!!! ..

והנה אני הרי ראי
 עד כמה התפלל זו
 לרפואתו ולשלומו ש
 האסון הגדול שנחיה

אבל אעפ"כ בכל ה
 על בני ביתנו, לבב יב
 בינו נא זאת.

איסור אינני יכ

סיפר לי הרה"ח ר' נוכח בשעת מעשה
 בזמן שהחיה מרן הח
 אברהם ז"ל, ואני אנ
 שמענו קולות מדברי
 של אדם אחד... ניס
 ישב ולמד עם גמי י

כאשר ראיינו את זו
 ז"ל שכבר הבחן בו
 קצת. בתוך הדברים
 תועפה הגע לשוויזץ
 "סוויסאייר"... אמר
 "אל עלי", הם הטובי

להתפלל רק בציבור, אבל בנסיבות אי אפשר להתפלל קודם קודם הזמן. והנה להתפלל ב הציבור עם המתפללים לא רציתי, שכן לדעת כמה פוסקים זהו עדין לפני הפלג, ולהתכוות עם הקידוש והסעודה עד מאוחר בלילה גם איןני יכול, שכן הדבר קשה עבור הילדים הקטנים, ועל כן הנהג כ"המגן אברהם" [ס"י רע"א ס"ק ה', והובא ב"משנה ברורה" שם סק"א] שאומר שאפשר לעשות קידוש גם לפני תפילת מעריב, והנני נהג לחכות עד השקיעה, ואז הנהג עשו קידוש ואוכל הסעודה, ואחרי הסעודה הנה מתפלל תפילת מעריב.

אמור לי מרן הגראי"ז זצ"ל "יש לך עוד עצה מה לעשות..." כאשר כברليلת לפני שיטת הגאנונים, 25 דקות לאחר השקיעה, הנכם יכולים להתפלל מעריב בנסיבות... כי הגאון אומר בפיו מרן הגראי"ז [ס"י רע"א ס"ק י"ב] דמה שמחכים 13 או 18 דקות לאחר השקיעה, זה רק באופק ארץ ישראל ובבל, אבל במדינות הצעפניות "מארכת יותר" ...
 ואם הגאון אומר "מארכת יותר", אין כוונתו לזמן הרבה יותר - מאשר בארץ ישראל, אלא מעט יותר... ומן הסתם אין כוונתו ליותר מ-25 דקות לאחר השקיעת מדינות אלו" ...

וain מתאבלין עליו

שמעתי מבני משפחחת הגאון הגדול רב שמחה הבחן של מרן הגראי"ז זצ"ל, ראש ישיבת "תורה ודעת", ומתלמידיו המובהקים של מרן הגראי"ז זצ"ל, بما שמספר אביהם זצ"ל וברלהלן:
 כאשר למדתי אצל מרן הגראי"ז זצ"ל בעיר ברиск, נולדו למרן הגראי"ז זצ"ל, תאומים, האחד היה בריא ושלם, ושמו נקרא בישראל "שמעאל יעקב" הייד, אלום הילד השני נולד ליעע עם בעיות חמורות, והוא נתון במצב קשה ממש כמו שביעות.

זכורני שבכל אותה התקופה בה היה הילד השני נתון במצב קשה, עד כמה התפלל מרן הגראי"ז זצ"ל עמוקקי ליבו הטהור לרפואת והחלמת התינוק. אלום והיה היום, ובעצם יום השבת, עד בטרם מלאו שלושים יום לילדה, נפטר הילד, למגנית לב המשפחה.

והנה בין הדברים אשר עלו על ליבו של מרן הגראי"ז זצ"ל באותו שעת קשות, היה לשלוט שליח תיכף ומיד, להודיע לי, שלא אבוי אל הבית במשך כל השבת, שכן יש נפטר בבית, ואני כהן... .

אני כਮון שליבי לא הניתני, להיות רחוק מבית מרן הגראי"ז זצ"ל באותו שעת

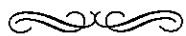
בעזהשיות

ספר

זמןבי ישראלי

כולם

שאלות ותשובות חידושים וביאורים ובירורי הלהבה
בעניין זמני המיצות ובעמוד השחר וצאת הכוכבים
ובין השימוש וקידוש לבנה ובשיעורי מיל בהלהבה
ובמחלוקת ר"ת זהגאנים בזמן שקיעה וצאה"ב
ובשעות שוות זמניות, ועוד הרבה דברים בענייני הזמן.

מאתי בעזהשיות

ישראל טאפלין

בעמיה"ס אורח ישראל, תאריך ישראל, הליכות ישראל
והלכות חיים ב"ח

ליקוואר יצעז

שנת תשע"ד לפ"ק

פי"ג בארכות הלכה אותן ל"ב) דהגרש"ז אויערבאך זצ"ל החמיר לעצמו עד מ"מ"ה דקוטה לחושש לשיטת החזו"א ויעו"ש. וכותב עוד בפס"ת (שם אותן ב') דבמדינות אירופה ואמריקא צאה"כ הוא בין מי לנ' דקוטה אחד השקיעה. (ב)

וכותב הגרש"ז בפסק הטידור (סדר הכנסת שבת ד"ה ואוז) דבמדינות רוסיה וחברותיה זמן צאת ג' כוכבים בינוונים ביום השווים הוא בערך לד' מינוט אחר השקיעה בלילה צח שהօיר זן, ובחרוף משתנה הזמן קצר, ובקין צריך להחמיר לעניין ק"ש של ערבית עד שעה שלימה אחר השקיעה ובמוצ"ש להוסיף אח"כ מעט מחול על הקדש ויעו"ש. (כא)

ווייעוץ בס' פסקי תשובה (ח"ב סי' רל"ה אותן ב') שהביא מקונטרס בין המשמות להגרי"מ טיקוצינסקי זצ"ל (עמ' מ"ט ובטבלאות שבסוף הספר) דבמציאות הנראית לעין אדם, זמן ראיית שלשה כוכבים קטנים בימי ניטן ותשרי ובימות החורף הוא ליל"ג דקוטה לאחר השקיעה, ובימים הקיץ קרוב למ' דקוטה. ושיעור זה הוא בהרים ובמשור יש להוסיף כחמש דקוטה לשיעורים הנ"ל.

וע"ע בפס"ת (שם בהג"ה אותן ט"ז) שהביא שהחزو"א הקפיד להמתין מ' עד מ"ה דקוטה לאחר השקיעה, ופעם אחת ביום הקיץ ראו שחחש עד לנ' דקוטה. וכן היה מנהגו של מהר"א מבעלא זצ"ל בא"י להמתין נ' דקוטה לעניין זמן ראיית ג' כוכבים קטנים רצופים.

ווייעוץ בס' ארחות רבנו (ח"א עמ' ק"ו) שאמר לו הגרי"ק זצ"ל בשם החזו"א שמעיקר הדין הווי כברليل בחצי שעה לאחר השקיעה (ו) אלא שהחמיר על עצמו להמתין עוד שעשרה דקות, והיינו מ' דקוטה לאחר השקיעה, ובמוצ"ש היה מחייב מ"ה עד נ' דקוטה שהיא תוספת חול על הקודש עכ"ד. (ט) וע"ע בס' הליכות שלמה (חפלה

7 והנה אמר לי הג"ר משה ביך זצ"ל דבא"י לעניין אישור דרבנן צאה"כ הוא כ"ז מינוט אחר השקיעה, ולענין ملي' דארדייתא הוא ל"ה מינוט ובאמריקא צאה"כ הוא מ"ה מינוט, אבל הדבר מיתלה חלי בין מ' - מ"ח מינוט (נראה כוונתו לימי קיץ שהוא מאוחר יותר וימי חורף וימי ניטן ותשרי שהוא מוקדם עכ"ד. (ט) וע"ע בס' הליכות שלמה (חפלה

מעריב מ' דקוטה אחר השקיעה ובמוצ"ש הקות המתיין מ"ה דקוטה. ויכול להיות שלרווחה דמילתא אמר נ' דקוטה עכ"ד.

ווייעוץ בס' שערי אהרון (בקונטרס שערי אייש בתחלת הספר אותן י"ד) שהביא שאמר החזו"א דמ"ה דקוטה לעולם שפיר דמי בין בקין ובין בחורף ויעו"ש. וע"ע בס' ארחות רבנו (ח"א עמ' שפ"ג אותן ס"ח) מ"ש בעניין זה, ובס' שערי אהרון הנ"ל אותן כ"ב) בזמנן מוצ"ש.

(כ) וע' בשוו"ת אג"מ (או"ח ח"ד סי' ס"ב, וביו"ד ח"ב סי' ע"ט) מ"ש בזה.

(כא) וייעוץ בזה בס' קצות השלחן (סי' ב"ו סק"ה).

(ו) וכן מצאתי בס' פניני תפילה (ירושלים תשס"ט, עמ' מ"ג בהג"ה אותן כ"ט) שהוא דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שכחוב שם דבק"ש של ערבית סומך רבינו לכתיליה לקרוא בחצי שעה לאחר צאת הכוכבים ויעו"ש. (אכן יש ט"ס דMOVח שם, דצ"ל בחצי שעה לאחר השקיעה וז"פ).

(ט) ושוב מצאתי בס' עללה בתמר (דברים שנשמעו ממラン בעל אילית השחר שליט"א מתורתו של מラン החזו"א זצ"ל, שנת חשמ"ה, עמ' י"ח אותן ל') שאמר החזו"א בזמן צאה"כ דני' דקוטה לעולם שפיר דמי. ובהערות (שם) מהגר"ח קניבסקי שליט"א כתוב שאמר החזו"א דמ"ה דקוטה מספיק ותלי בימים גדולים וקטנים. וביום חול היה מתפלל

באמת אין תירוץ ע"ז, אלא דמ"מ שיטת ר"ת הוא לצה"כ שווה בכל מקום ואני תלוי בהאפק עכת"ד.

ויעוד אמר לי, דמה שכותב בתשובה אג"מ (או"ח ח"ד סי' ס"ב, יו"ד ח"ב סי' ע"ט) לדרכ"ת באופק שלנו צאה"כ הוא ני מינוט אחר השקיעה וכמ"ש המ"ב (סי' רל"ה סק"ד) לעניין ק"ש שימתנן בשיעור ד' מילין שהוא ע"ב מינוט עכ"ל.

בכל מקום ואני תלוי בהאפק עכת"ד.

ת.

והנה אף אלו שנוהגים לדקך וליזהר לקרוון ק"ש אחר ע"ב מינוט וכשיטת ר"ת, מ"מ אף להם נוגע זמן צאה"כ של הגאנונים, הדנה נשאלתי ממי שמתפלל ערבית בליל ש"ק אחר השקיעה ואני יוצא אז יד"ח בק"ש, ואחר התפלה רוצה לעשותקידוש ולאכול כשבוא לביתו ושאל מה יעשה לעניין ק"ש.

והנה השבתה לו שכשיבווא לביתו יקרא ק"ש בזמן הגאנונים קודם שעושה קידוש, שהרי עד שבוא לביתו מהbihc"n ואחר אמירות שלום עליכם וכור ואשת חיל וכו', בודאי כבר הגיע זמן צאה"כ של הגאנונים ויכול אז לקרות ק"ש ולכוון לצאת יד"ח ושוב

שסילוק האור הוא מעט כבר הואليل בסילוק מעט אור ובלבך שייחיו ג' כוכבים. ולילה תלוי בפי כוכבים, ורק באלו שנוראים אחר ע"ב מינוט, וכל מקום ומקום כפי מה שהוא, ונמצא שבמקום אחד לילה הוא בסילוק הרבה אור ובמקומות אחר במעט אור, דמדת החושך ללילה תלוי בסילוק האור באותו מקום וכור עכ"ד. וע"ע מ"ש בזה בשוו"ת תשיבות והנהגות (ח"ב סי' קס"ז ד"ה ולע"ד).

יותר. אך בשבת מחמירים עד ע"ב מינוט. ובעיר פראנקפורט (שהוא נ' מעלות) בחול הוא מ"ח מינוט עכת"ד.

אולם כל זה הוא לפי שיטת הגאנונים אבל לפי שיטת ר"ת צאה"כ הוא ע"ב מינוט אחר השקיעה וכמ"ש המ"ב (סי' רל"ה סק"ד) לעניין ק"ש שימתנן בשיעור ד' מילין שהוא ע"ב מינוט עכ"ל.

וכן כתוב בס' ישראל והזמנים (שנת חשמ"ז עמ' קמ"ה אות ט"ז) שצרכין ליזהר לקרות ק"ש אחר זמן צאה"כ לשיטת ר"ת דהינו אחר עבור שיעור הילוך ד' מיל מהשקעה, דבכל מיד' דאוריתא יש להחמיר כשיטת ר"ת בלבד במקום שיש מנגנון להיפך.

ויעוד כתוב שם אותן י"ז) דאם הוא במקום שהציבור מתפללים ערבית לאחר זמן צאה"כ לפי האפק דשם, יחפלל עליהם ע"פ שהוא עדין קודם שיעור ד' מיל מהשקעה ויענו"ש.

ויהנה אמר לי הג"ר מנשה קלין זצ"ל (בעל שו"ת משנה הלכות) דלפי דעת הגרא"א באופק שלנו צאה"כ הוא ני מינוט אחר השקעה, אבל שיטת ר"ת לצאה"כ הוא ע"ב מינוט הוא שווה בכל המקומות, (כיב) דאפק אמר רק בשיטת הגאנונים והגר"א ולא בשיטת ר"ת. וקושיות הגר"א על שיטת ר"ת שלא יהיה לילה בארץ הצפוןיות בשני חדשם בקיין,

(כיב) ויעורין בס' הלכות הגרא"א ומנהגיו (אות קי"ז עמ' קכ"ח ד"ה וביסוד) שהסביר שיטת ר"ת שאנו קבלנו שהכוכבים הנראים אחר ע"ב מינוט באופק א"י קובעים דין לילה, והיינו כשההמשמש נתרחקה י"ח מעלות, אבל אין סילוק האור קבוע לר"ת דין לילה רק לאחר שיעור שעשרה הימים (ע"ב מינוט) מהשקעה ונראים אז ג' כוכבים הוא לילה. ובמקומות שסילוק האור הוא במקומות צרי סילוק או רבודה מרובה, משא"כ במקומות כמו וילנא

החמה אחר פלג המנחה לשיטת הגר"א) ולהחפלל ערבית, ואו לאכול סעודת שבת.

ואמר החכ"א למزن זצ"ל שהוא מסופק מה לעשות, דהא מבואר בשור"ע (ס"י רל"ה ס"א) דلهחפלל ערבית שלא בזמןה צריך להחפלל רק הציבור, אבל בנסיבות א"א להחפלל קודם הזמן. (יכ"ז) והנה אינו רוצה להחפלל או עם הצבור כיוון שלדעתו כמה פוסקים הוויל קודם הפלג, ולהחות עט הקידוש והסעודה עד מאוחר בלילה אינו יכול מחמת הילדים הקטנים, ועכ"ב הוא נהג כהמג"א (ס"י רע"א סק"ה) והובא במ"ב (שם ס"ק י"א) דמותר לקבל שבת מבועי ולקיים ולהחפלל ערבית א"כ בלילה ע"כ, ולאכול ולהחפלל ערבית א"כ בלילה ע"כ, ולכן הוא מਮتن עד השקעה ואו עשה קידוש ואוכל הסעודה, ואחרי הסעודה מחייב ערבית.

אמנם אמר לו מAREN זצ"ל שיש לך עוד עצה מה לעשות, והיינו כאשר כברليلת לפי שיטת הגאנונים שהוא כ"ה מינוט אחר השקעה, יכול להחפלל ערבית בנסיבות, דאיתא בביאור הגר"א (ס"י רס"א ס"ק י"ב) דמה שמחכים י"ג או י"ח מינוט לאחר השקעה לצאה"כ, זה רק באופק א"י ובבל, אבל במדינות הצפוניות "מארכת יותר". (יכ"ז) ואם הגר"א אומר "מארכת יותר", אין כוונתו לזמן הרבה יותר מאשר בא"י אלא מעט יותר, וממן הסתם אין כוונתו ליותר מכ"ה מינוט אחר השקעה במדינות אלו עכ"ה.

הרי מבואר דף שידוע שמREN הגר"ז זצ"ל החמיר קר"ת (יכ"ז) מ"מ בעובדא הנ"ל

מותר לו לקדר ולאכול, ויחזור ויקרא ק"ש אח"כ בזמן דר"ת.

וכן מבואר במ"ב, דהנה כתוב (ס"י רל"ה ס"ק י"ט) זצ"ל כתבו האחרונים הקורין ומتابעלין מבועוד יום ע"ג שיש להם לחזור ולקרות ביציאת הכוכבים וככ"ל בס"א, א"ה מותר להם לאכול קודם שיקרא שניית השנה עכ"פ כבר קרא, ומ"מ בהגיע זמן צאה"כ ממש נכוון ליזהר גם בזה עכ"ל.

הרי שהתיירו האחרונים לאכול עכ"פ שקרה ק"ש מבועוד יום, וא"כ כ"ש בנ"ד שקרה בזמן הגאנונים שmorph לאכול. ואין להקשות ממה שהביא בשעה"צ (שם ס"ק כ"ה) שיש אחרים שהחמירו בזה, (יכ"ז) דשאני התם דאיירי שקרה ק"ש מבועוד יום, ואשר עכ"י י"א שלא יצאו באותו ק"ש שקרה מתחלה וכמ"ש שם, ומשא"כ בנ"ד שיצא יד"ח לדעת הגאנונים, ועכ"כ שפיר יש לסמן עליהם בזה כדי שיוכל לאכול קודם שיחזור ויקרא ק"ש לשיטת ר"ת ודרו"ק.

ט.

4. **וכן מצאתי בס' עובדות והנוגות לבית בריסק** (ח"ד עמ' כ"א) שכיצא בזה הויה מREN הגר"ז זצ"ל להכח"א משוויז (כפי ששמע מREN זצ"ל בהיותו בעיררת הנופש "שולץ" אשר בשווייז לצרכי בריאותו) שאמר למREN זצ"ל שבימות הקיץ השקיעת החמה מאוחרת מאד, יש הנהגים לקבל שבת שעה וחצי (בשעות זמניות) לפני השקעה (שהוא בימות

(יכ"ז) וכן הביא בס' פסקי תשובה (ס"י רל"ה בהג"ה אותן כ"ט) מפוסקים שיש ליזהר בזה. (יכ"ז) וכן הבנו לעיל בפנים (אות ג') מכמה פוסקים. (כה) מדינת שווייז הוא בערך מ"ז מעלות צפון.

(יכ"ז) וכ"כ בשו"ת תשובה והנוגות (ח"ב ס"י קס"ז) בס"ד וס"י קס"ח) שמREN הגר"ז זצ"ל המתן תמיד במוצ"ש לשミニת היום (אכטעל), דהיינו כפי השיעור מיל שהוא כ"ב וחצי מינוט ומניות ויעו"ש.

אונס בין ע"ה להנה"ח, והמחבר פסק "דא"א לעשות כן.

ה) דנחلكו הראשונים אם המ"ע דק"ש ערבית ושהירות הו"ל מצוה אחת במניין המצאות (רמב"ם) או דהו"ל שתי מצאות (רמב"ן).

ו) דבהתחלת זמן חפלה ערבית מצינו מנהיגים שונים, א) דיש שמתפללים מפלג המנהה ולמעלה, ב) דיש שמתפללים אחר השקיעה וכןם צאה"כ, ג) דיש שמתפללים אחר צאה"כ. וכל המנהיגים יש להם על מה שיסמכו.

ז) דבدليل שבת הרובה מקלים להחפלה ערבית לפניו צאה"כ משום תוספת שבת אע"פ שhammadrim בזה בכל ימי השבע.

ח) דכתבו הפוסקים דהמקילים בזה צרכיהם ליזהר להחפלו מנהה בע"ש קודם הפלג וגם שייזהרו לחזור ולקרות ק"ש אחר צאה"כ. ט) דהסכמה כמה פוסקים שאין היחיד רשאי להחפלו ערבית מפלג המנהה ולמעלה, רהיתר הוא רק בצדתו.

י) דיש להקפיד ולהיזהר להחפלו ערבית אחר צאה"כ באלו הזמנים:

- א) היכא שהחפלו מנהה אחר הפלג או אחר השקעה.
- ב) בליל שבועות.
- ג) בליל יה"כ.
- ד) בליל ר"ת.
- ה) בליל הארץ.
- ו) בלילה שנעשה הבן י"ג שנה.
- ז) בליל התחלת שאלת גשמי.

להחמיר כר"ת וייעו"ש.

הורה הלכה למעשה שמותר לכתחה לקרוות ק"ש ולהתפלל ערבית בזמן צאה"כ של הגאנונים ושוב יוכל לקדש ולאכול קודם שיקרא ק"ש לשיטת ר"ת, והן הן דברינו ודו"ק.

הנה מדברי מרן זצ"ל (אםאמת שאמר מה שכחוב בספר שהבאו לעיל) ורואים חידוש גדול לדינה بما שהקל טובא בזמן צאה"כ של הגאנונים שאף במדינת שוויז'ה הוא רק כ"ה מינוט אחר השקעה אע"פ שהוא הרבה יותר לצפנן מא"י (שהוא מ"ז מעלה). אכן כבר הבאו לעיל מהרבה פוסקים שכחובו דעתה"כ להганונים אף בא"י הוא לא פחות מל' מינוט. וסוד' עדין צ"ע בדעת מרן זצ"ל בזה והוא לא מייד.

היו"א מכל דברינו:

א) דהסכמה רוב הראשונים והאחרונים דאין יוצאי המ"ע דק"ש בלבד קודם צאה"כ, בזמן צאה"כ לק"ש הוא משעת יציאת ג' כוכבים קטנים.

ב) בזמן צאה"כ לשיטת הגאנונים הוא בין ל-מ' מינוט ויתר אחר השקעה, ותלו依 במקום המדינה ובזמן השנה.

ג) דמי שנזהר לקרות ק"ש בחומרן דר"ת, מותר לו לקרותה בליל ש"ק בחומרן דהגאנונים כדי שיכל להקדם לקדש ולאכול הסעודה, ויקרא אותה אח"כ בזמן דר"ת.

ד) דנחلكו הראשונים אם מותר לקרוות ק"ש של ערבית ואח"כ של שחרית במקום

יעו"ן בס' ישראל והזמנים (שנת תשמ"ז ע' רע"ז) שכחוב שכן נהגו מrown הגר"ח והגר"ז זצ"ל מבрисק

שיעור ר' מילין דתלי בשותה, הדרא תירוץינו הנ"ל לישב דבריו הרמ"א שהוטיף הרכבה על המחבר ודורק.

ת.

7 והנה אמר לי הגראייז גוסטמאן זצ"ל כמה פעמים שנוהגים לחומרא כשיתר ר"ת בין לעניין מוצ"ש ובין לעניין ק"ש, וע"כ צרכיכם להמתין עד ע"ב מיננות אחר השקיעה, עכ"ה.

והנה עובדא ידועنا דפעם אחת בא איש אחד מהרחובות לתוך ישיבת הגראייז גוסטמאן זצ"ל (ישיבת נצח ישראל בנוויאirk) במוצ"ש עם מטריה (יכי) בידו, והיה בערך ס"ה מיננות אחר השקיעה, וגער בו הגראייז הנ"ל ואמר לו שאצלנו עדיין הוא שבת, ואנו ממתינים ומתפללים ע"ב מיננות אחר השקיעה עכ"ה.

וכן סיפר לי שרבותינו מרנן הגאון ר' חיים עוזר זצ"ל והגאון ר' שמואון זצ"ל המתינו במוצ"ש עד ע"ב מיננות בשיטת ר"ת, ושוב שלחו איזה בחור לחוץ להסתכל אם כבר יצאו הג' כוכבים. (יכי) אך ביום המועדן

מצבע על מקום מסוים בשם שיראו אם יש שם כוכבים, ומאחר שהוא זצ"ל היה קוצר ראייה בקש מאחרים שיטחכו, וכשראו כוכבים במקום זה אמר להתפלל ואח"כ הבדיל ועשה מלאכות דאוריתיתא (קדום זמנו של ר"ת). וביקש שיראו ג' כוכבים קטנים ורצופים. ועוד היה שואל אם יש ג' למטה (מנין), וו' לעלה (דיהינו שיראו ג' כוכבים בשם משום דברין ג' כוכבים וראי יש ג' קטנים, וכבר אפשר להתפלל מעריב).

והובא (שם ד"ה ואמר) בשם מרן הסטיטיפלער זצ"ל שזמן ההסתכלות הנ"ל היה קצר יותר מוקדם מהזמן שהתפללו בכל מוצ"ש, דbulletot החול התפללו אצל מרן החזו"א זצ"ל ארבעים רגעים

ס"א) דפלג המנחה הוא בשעות זמניות, וכן כל מקום ששיערו חכמים בשעות משערין בשעות אלו עכ"ל. הרי שס"ל להרמ"א לכאר' דהשעה ורביע (ע"ה מיננות) והשעה וחומש (ע"ב מיננות) שניהם משערין בשעות זמניות, (יכי) וא"כ הדרא קושיא לדוכתא שלא הוסיף הרמ"א רק זמן מועט על דברי המחבר וכמש"ג, וצ"ע.

איברא אמר בני הנعلاה הרה"ג אברהם נה שליט"א שיש לישב, ד"יל שאין כוונת הרמ"א (בסי' רל"ג הנ"ל) לזמן של ר"ת, מיל (ע"ב מיננות) שהוא צה"כ של ר"ת, דבזה ס"ל דתלי דוקא בע"ב שותה בכל השנה ובמ"ש זוכן כל מקום ששיערו חכמים בשעות משערין בשעות אלו", היינו לג' שותה של סוף ק"ש, וד' שותה של זמן תפלה, וט' שותה ומחרча של מנחה קטנה, ופלג המנחה וכו', דכל אלו תלוין בהיחלך היום לחלקים (רביע היום לק"ש, שלישי היום לתפלה וכו'), אבל ע"ב מיננות של ר"ת אינו תלוי בחלוקת של היום אלא בד' מילין של הליכה ביגוניות מהשקיעה עכ"ה. (יכי)

ומעתה שי"ל דגם הרמ"א ס"ל לחלק בין פлаг המנחה דתלי בזמניות לבין

(כ) וזה לכאר' דלא כמ"ש בס' ישראל והזמינים (שנת תשס"ב ח"א עמי חס"ד אות ב') שהביא שיטת הרמ"א עם אלו שס"ל ומשערין הד' מילין בשעות שותה וע"ש.

(כא) ומעתה לק"מ על ס' ישראל והזמינים הנ"ל שככל גם שיטת הרמ"א עם כל אלו שס"ל ומשערין הזמן של ר' מילין תמיד בשעות שוות.

(כב) אמברילו בלע"ז, ועי' ביה"ל (סי' שט"ו ס"ח ד"ה טפח), ובשערתי תשובה (סי' ש"א ס"מ) בשם הנוב"י, מ"ש בעניין אהל בזה בשבת, ואכמ"ל.

(ככ) ויעוין בס' ארחות ובנו (ח"א עמ' קכ"ז) אות קי"ב) שבמוצ"ש חנוכה מרן החזו"א זצ"ל היה

ט.

והנה לענין הנגנת מוציאר הגאון ר' אהרן קווטלר זצ"ל, הרי התפלל ערבית עם בני הישיבה בימי החול (בקיץ) ובليل ש"ק בחמשים מינוט אחר השקיעה, (כ"י) אבל ב מוצר"ש ויו"ט התפלנו בע"ב מינוט אחר השקיעה כדרעת ר"ת.

ולענין עשיית מלאכה במוציאר החמיר מרן זצ"ל בשיטת ר"ת שהוא אחר ע"ב מינוט, אבל לעצמו החמיר עד צ' מינוט כדי לצאת ידי השיטה שס"ל דהAMIL הוא כ"ב וחצי מינוט. ויועין בספרו שו"ת משנה רב אהרן (ח"א סי' ב' אות ח' ד"ה והנה) שumbedר לכאר' שס"ל דמעיקר הדין המיל הוא י"ח מינוט וע"ה הוא ע"ב מינוט קודם נזץ וצאה"ב הוא ע"ב מינוט אחר השקיעה. אולם הביא ג"כ השיטה שס"ל דהAMIL הוא כ"ב וחצי מינוט וממילא ע"ה הוא צ' מינוט קודם הזריחה וצאה"ב הוא צ' מינוט אחר השקיעה ויעור"ש.

והנה עובדא ידועنا לענין סעודת שלישית כשהיינו אוכלים בישיבה בא בעה"ב באמצעות האכילה והיה בערך חצי שעה אחר

וויועין בס' מעשה רב הسلم (שם) שביאר שהగרא"א ס"ל דתפלה בזמןה עדיף מתפלה בצדור ודלא כרב האי גאון שכותב להיפך ויעור"ש.

(כ"י) זהה דלא כמ"ש בס' ישראל והזמנים (שנת תשמ"ז ע' קמ"ה אות ט"ז) בשם הגאון הגדול רב אהרן קאטלנער זצ"ל שדקך מאור לקורות ק"ש אחר זמן צאה"ב לשיטת ר"ת דהינו אחר עברו שיעור הילוך ד' מיל משקיעת החמה, ולא הניח הציבור להקדמים להתפלל עכ"ד.

אמנם ז"א, דהא גם הוא זצ"ל התפלל עם כל בני הישיבה אחר חמישים מינוט מהשקיעה בקיץ ובليل ש"ק וגם בmonths הטענית, ולא המתיינו עד ע"ב מינוט.

שלא נראה הכוכבים היו סומכים על השעון בלבד כשהוא אחר ע"ב מינוט עכ"ד. (כ"י)

יעוד אמר לי כמה פעמים בהא דהתפללו בישיבתו בלבד ש"ק קודם הזמן, דברמת מרן הגאון הגר"א קווטלר זצ"ל החמיר מאד בזה ודקך להתפלל ערבית בזמנו, וכשהיינו ביחס במלון בקייז היה הג"ר אהרן זצ"ל מתפלל אפילו ביחידות כדי להתפלל בזמןה. (כ"י) ובאמת גם אני רוצה להתפלל בזמנה בישיבה שלי אבל לא לעשות כן מפני הציבור שאינם רוצים להמתין כ"כ, וגם משומץ המוסוכן בשכונה שאינם רוצים לחזור לבתיהם כ"כ מאוחר בלילה עכ"ד.

והנה אחר הרבה שנים שהגרא"ז גוסטמאן זצ"ל נתישב בא"י, עדין עומד בתפקיד להתנaga כשית ר"ת דצאה"ב הוא ע"ב מינוט, שהרי שכירתי אותו (בשנת תשמ"ט) בא"י, אמר לי דנוהגים קר"ת בזמן צאה"ב, וכך שמתפללים ערבית כאן בערך ל"ה-מ' מינוט אחר השקיעה, מ"מ צריך לחזור ולקרות ק"ש אחר צאה"ב דר"ת עכ"ד. ↴

אחר השקיעה, וב מוצר"ש משום תוספת ארבעים וחמש רגעים, וב מוצר"ש חנוכה הקדיםו והתפללו מיד עם ההסתכלות משום הדלקת הנרות. והוסיף הסטייפלער שהוא איינו בקי בהסתכלות בכוכבים ומקדים להתפלל במוציאר חנוכה ארבעים ושנים ועודים אחר השקיעה.

(כ"ד) וייען בזה בס' הלכות ישראל (עמ' רע"ט ורפ"ד).

(כ"ה) וזה כדעת הגרא"א כמ"ש בס' מעשה רב (אות ס"ה), וחובא בכיה"ל (ס"י רל"ה ס"א ד"ה ואם) דתפלה ערבית בזמןה דוקא אפילו בשכנת ואך ביחיד אם א"א לאסוף עשרה בזמן ק"ש ויעור"ש.